

ΠΕΡΙ ΜΑΧΗΣ.

(ἐκ τοῦ περὶ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ τοῦ 1867 συγγράμματος
τοῦ στρατηγοῦ Τροσσού)

Ἡ μάχη, ἐν τῇ πραγματικότητι αὐτῆς, εἶναι δρᾶμα συγκινητικόν, ὅπερ συνταράσσει βαθέως τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν καὶ τὴν ὑποτάσσει, ὁπότε μάλιστα τυγχάνει προετοιμασμένη οὔσα ὑπὸ γενναίων αἰσθημάτων, ὑπὸ τῆς ἀνατροφῆς καὶ ὑπὸ τῆς ἐξέως πρὸς δοκιμασίας πολυπληθεῖς, ποικίλας καὶ ἀπροόπτους. Αἱ δοκιμασίαι, εἰς ἃς ὑπόκεινται οἱ μὲ διοίκησιν περιβεβλημένοι ἀξιωματικοί, μετ' ἀναλόγου εὐθύνης, κατὰ τὸν διάφορον αὐτῶν βαθμὸν, διαφέρουσιν ἐκείνων, ὑφ' ὧν τὸ πλῆθος τῶν μαχητῶν προσβάλλεται, πλὴν πάντες λαμβάνουσι τὸ ἑαυτῶν μέρος, καὶ τὸ βαρύτερον ἀνήκει φυσικῶς εἰς τὸν ἀρχηγόν.

Ἀπέναντι τῶν δοκιμασιῶν τούτων οἱ ἄνθρωποι πλεῖστον διαφέρουσι μεταξύ των. Συχνάκις δὲ συμβαίνει νὰ ᾤσι λίαν διαφοροὶ καὶ πρὸς ἑαυτοὺς, συγκριτικῶς πρὸς ὅ,τι ἦσαν ἐν ἄλλαις μάχαις· καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι ἡ δραστηριότης, ἡ δρμη, ἡ ἀνδρεία καὶ αὐτὴ ἡ ἀγχίνοια ἔχουσι τὰς εὐμενεῖς ἢ δυσμενεῖς αὐτῶν ἡμέρας. Οἰκογενειακαὶ ἢ συμφερόντων μέριμναι, ἡ ἠθικὴ ἢ ἡ ὑγιεινὴ κατάστασις, ἡ ὑπερβολὴ ψύχους ἢ θάλπους, ὁ κόπος, ἡ πείνα, ἡ δίψα, ἐπιβρέάζουσιν ἀκαταμαχῆτως τὰς διαθέσεις, μεθ' ὧν ἕκαστος παρευρίσκεται ἐν τῇ πάλῃ. Γνωστόν ἐστιν, ὅτι εἰς τοὺς πολέμους τῆς πρώτης αὐτοκρατορίας ἐποιοῦν διάκρισιν μεταξὺ τῆς ἀνδρείας, τοῦ αὐτοκράτορος παρόντος, καὶ τῆς ἀνδρείας, τοῦ αὐτοκράτορος ἀπόντος, στρατη-

γῶν τινῶν, καὶ ὅτι ἡ πεποίθησις τῶν στρατιωτῶν ἐν ταῖς αὐταῖς περιπτώσεσιν ἐκραταιοῦτο ἢ ἐξησθένει. Ἐν τέλει, μεγάλαι ἀποτυχίαι, ὧν τὰ ἠθικὰ ἀποτελέσματα εἶναι ἐπιφόβα, διότι γενικεύονται καὶ ἐκτείνονται ἐφ' ὅλου τοῦ κόσμου, ἐμβάλλουσι, μετὰ τῆς ἀμφιβολίας, τὴν χανυρότητα ἐν τῷ πνεύματι, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς προσπαθείαις τῶν στρατευμάτων (1).

Συγκεφαλαιῶν τὰς παρατηρήσεις ταύτας λέγων, ὅτι οὐδεὶς ἀρχηγός, καὶ εἰς ἑκατὸν μάχας ἂν ἐδοκιμάσθη, δύναται ἄνευ ὑπερβολῆς νὰ διίσχυρισθῇ ἀπολύτως, ὅτι πάντοτε κατεῖχε τελειῶς καὶ ἀνελλιπῶς τὴν πρὸς τὸ διευθύνειν ἰκανότητα αὐτοῦ, οὐδὲ μαχητὴς τις δύναται νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι ὁμοιάζει πάντοτε πρὸς ἑαυτὸν, καὶ ὅτι μένει πάντοτε ὑπεράνω τῶν ἐντυπώσεων, ὑφ' ὧν δύναται νὰ καταληφθῇ. Ἡ ἐμὴ δὲ γνώμη, τὴν

(1) Ὅποια διαφορὰ, μεθ' ὅσα καὶ ἂν ἐλέχθησαν ἢ ἐγράφησαν, μετὰ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ κατὰ τὰς περιφημίας ἐκστρατείας τοῦ 1805—1809 (Austerlitz, Iéna, Eylau, Friedland, Wagram), καὶ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, κοπιωδῶς ἀναδιοργανισθέντος, μετὰ τὴν καταστρεπτικὴν ἐπιχείρησιν κατὰ τῆς Ῥωσσίας, διὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1813! Ἡ στερεότης τοῦ ὄργανου, τὰ μέγιστα ἐλαττωθεῖσα, δὲν εὐρίσκειτο πλέον ἐν ἀρμονίᾳ μετὰ τὴν ἔκτασιν τῶν σχεδίων, μεινάντων τῶν αὐτῶν. Ἡ στρατιωτικὴ φιλοσοφία, τῆς ὁποίας προσπαθῶ ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ γὰρ καταδείξω τοὺς κανόνας, ἠδύνατο ἔκτοτε νὰ προείπῃ τὴν ἀναποδράστως θλιβεράν ἔκβασιν διὰ τὰ γαλλικὰ ὄπλα, ἂν καὶ λαμπρῶς διαφιλονεικηθεῖσαν, τῆς μεγάλης ἐκείνης πάλης. Αἱ ἀποτυχίαι ἡμῶν, τοῦ 1813 μέχρι τοῦ 1815, ἐξηγοῦνται εὐκολώτερον διὰ τῆς τῶν πνευμάτων καταστάσεως ἐν τῷ στρατῷ παρὰ διὰ στρατηγικῶν καὶ τακτικῶν συζητήσεων καὶ δι' ὑπονοσιῶν προδοσίας.

Ἡ ἐκστρατεία τῆς Σαδόβας παρέχει ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔποψιν παράδειγμα ἐπαισητότερον. Μέγα ἠθικὸν ἀποτέλεσμα, συνέπεια ὄν μεγάλης ἀποτυχίας, ἤρκεσεν ὅπως ἐκμηδένισῃ τὰς προσπαθείας ὀλοκλήρου ἀνδρείου στρατοῦ, πολυπληθοῦς εἰσέτι καὶ σεβαστοῦ, καὶ τὰς ἐλπίδας πάσας τοῦ ἔθνους καὶ τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ.

ὁποῖαν ἐξέφρασα ἤδη καὶ ἀλλαγῶν, εἶναι ὅτι, μετὰ τὴν πασῶν τῶν ἀρετῶν τοῦ πολεμιστοῦ, ἐκείνη, ἣτις μαρτυρεῖ καταφανέστερον περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ χαρακτηρῶς του καὶ περὶ τῆς ἀληθοῦς ἀνδρείας του, εἶναι ἡ μετριοφροσύνη.

Ἐξ ἄλλου ἡ μάχη ἐξάπτει τὸν πατριωτισμὸν, τὸ θάρρος, τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν φιλοδοξίαν. Ἄπασαι αὗται αἱ αἰτίαι, αἱ βεβαίως ἐξεγερτικαί, καὶ ἐκείναι, ἧς προανέφερον ὡς δυνάμενας νὰ προξενήσωσι τὴν κατάπτωσιν, καταλαμβάνουσι τὰ πνεύματα καὶ τὰ ἄγουσι διαφορῶς. Φαίνεται, ὅτι διὰ τῆς ἐντάσεως ὡς καὶ διὰ τῆς διαφορᾶς τῶν αἰσθημάτων, τῶν συγκινήσεων, τῶν συμφερόντων, τῶν παθῶν, τὰ ὁποῖα προκαλεῖ ἡ προσδοκία τῆς κρίσεως, δύναται τις ἐκ τῶν προτέρων νὰ κρίνῃ περὶ τοῦ μεγέθους αὐτῆς.

Ἡ τῶν πνευμάτων αὕτη διατάραξις, πεφροντισμένως συγκερατομένη, μένει ὑπολανθάνουσα κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πρὸ τῆς μάχης ἐκτελουμένων κινήσεων ὁπόταν δὲ ὁ στρατὸς φθάσῃ περὶ τὴν ζώνην ἐκείνην, ἐν ἣ ὁ συριγμὸς τῶν πρώτων βλημάτων, τῶν βαλλομένων μακρόθεν καὶ ὄντων σχεδὸν ἀβλαβῶν, θὰ εἰδοποιήσῃ, ὅτι ὁ κίνδυνος δὲν εἶναι μακρὰν, τότε αἱ ἐντυπώσεις του δὲν διαδηλοῦνται εἰμὴ διὰ τῆς ἐπικρατήσεως βαθείας σιγῆς. Αὕτη εἶναι ἡ πρόσφορος στιγμή εἰς τοὺς διοικοῦντας, ὅπως ἐνεργήσωσιν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων, πρὸς ἃ δέον νὰ ἐμφανισθῶσι μετὰ προσώπου γαλλογαλλοῦ καὶ νὰ ἀποτείνωσι δι' ἡχηρᾶς φωνῆς λόγους ἐνθουσιώδεις. Ἐν τοιαύταις στιγμαῖς ὁ αὐτοκράτωρ Ναπολέων παρελαύνων πρὸ τῶν τάξεων, ἐτοιμῶν πρὸς συμπλοκὴν, εὐρισκε λέξεις ἠλεκτριζούσας τὸν στρατιώτην «Ἐμπρός! Ἡ Γαλλία σὰς βλέπει!» (1).

(1) Ἐκστρατεία τοῦ 1813.—Ὁ αὐτοκράτωρ, περὶ τὸ τέλος τοῦ σταδίου του, ἐπανῆλθεν εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἕξεις τῆς νεότητός του καὶ

Αὕτη εἶναι ἐπίσης ἢ κατάλληλος ὥρα τοῦ νὰ ἐλίσσωσι, ἤτοι τοῦ νὰ σχηματισθῶσι τακτικῶς ἀναλόγως τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους, τῶν τοῦ ἐχθροῦ κινήσεων καὶ τῶν περιστάσεων, διότι τὰ στρατεύματα εὐρίσκονται εἰσέτι ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ τὴν τῶν στρατηγῶν των ἐξουσίαν, ἐπ' αὐτῶν προσκολλῶσι τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐξ αὐτῶν ἀναμένουσι τὰ πάντα, καὶ ὑπακούουσι σιωπηλῶς εἰς τὰς προσταγὰς των. Μία εἰσέτι στιγμή, καὶ ἡ φωνὴ των, ὡς καὶ πᾶσα πρὸς διοίκησιν φωνή, θέλει καταπνιγῆ ὑπὸ τῆς θυέλλης τῆς μάχης. Τὸ πυροβόλον πλησιάζει καὶ βροντᾷ· ὁ τουφεκισμὸς ἐκρηγνύεται· τὰ βλήματα διέρχονται διαπερῶντα τὰς τάξεις· αἱ βολίδες δίκην βροχῆς κατερχόμεναι φονεύουσι καὶ πληγώνουσι· κύματα πολυβολῶν, ἐμφαινόμενα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους διὰ τῶν κανονικῶν ἀνυψώσεων πυκνοῦ κακορτοῦ, βαίνουσιν ἐποστρακιστικῶς πρὸς τὰς τάξεις, τὰς προσβάλλουσι καὶ τὰς ἀνατρέπουσιν. Ἡ ἀτμοσφαῖρα συνταράσσεται ὑπὸ χιλίων κρότων ὑποκώφων καὶ ἠχηρῶν ἀναμίξ. Τὸ ἔδαφος καλύπτεται ὑπὸ νεκρῶν, ὑπὸ ἀποθνησκόντων, οἵτινες ἐκπνέουσι μετ' ἀπεριγράπτων σπασμῶν, καὶ ὑπὸ πληγωμένων, οἵτινες συρόμενοι ἐπιμόχθως ζητοῦσι ν' ἀσφαλίσθωσι διὰ τῶν φρακτῶν, τῶν τάφρων, ἢ τῶν περιβόλων κατὰ τῶν ποδῶν τῶν ἵππων καὶ τῶν τροχῶν τῶν ὄχημάτων τοῦ πυροβολικοῦ. Πανταχοῦ σωροὶ ὄπλων, καλυμμάτων, γυλιῶν· πανταχοῦ ἵπποι ἐκτάδην κείμενοι ἢ περιπλανώμενοι ἔντρομοι ἄνευ ἀναθατῶν, ἀναγγέλλοντες εἰς τὸ ἀκίνητον μένον πεζικὸν ὅτι ἡ ἔφοδος μέλλει νὰ διέλθῃ παρ' αὐτῶ. Στρατιῶται συνηγμένοι, πάντοτε πλεῖον τοῦ δέοντος (1), περίξ τῶν πληγωμένων

εἰς τὴν ὅλως προσωπικὸν χαρακτῆρα ἔχουσαν μετὰ τῶν στρατευμάτων συνάφειάν του κατὰ τὰ ἔτη 1796, 1797, 1798, 1800 (ἐκστρατείαι d'Arcole et de Rivoli, d'Égypte, de Marengo).

(1) Ὅπου, ἀναφορικῶς ὡς πρὸς τὴν μάχην, τὰ στρατεύματα δὲν

ἀξιοματικῶν αὐτῶν, μεταφέρουσιν αὐτοὺς ἐπὶ τὰ ὀπίσω ἀναζητοῦντες τὴν ἐρυθρὰν σημαίαν τῶν νοσοφορείων καὶ αἰτοῦντες βοήθειαν. Ὅμάδες ἀνδρῶν ἀσύντακτοι ὑποστᾶσαι μεγάλας ἀπωλείας, λειπομαχοῦσι καὶ τὴν κεφαλὴν τεταραγμένην ἔχουσαι, ἀναγγέλλουσιν ὅτι ἀκολουθοῦνται παρὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὅτι οἱ συστρατιῶταί των πάντες ἀπέθανον, ὅτι τὸ πᾶν ἀπωλέσθη. Ἔτεροι ὁμάδες συντεταγμένοι, ἐκ τῶν ἐφεδρειῶν προερχόμενοι, ἀντιτάσσονται εἰς τὰς πρώτας καὶ μεταδίδουσιν αὐταῖς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ζέσιν καὶ ἐμπιστοσύνην· ἅπαντες δὲ τότε σπεύδουσιν ἐπὶ τὰ πρόσω, παροτρυνόμενοι ἀμοιβαίως πρὸς ἀποφασιστικὴν ἐπίθεσιν.

ὦ! σεῖς πάντες οἱ κυβερνῶντες καὶ διοικοῦντες, οἵτινες ὑπῆρξατε αὐτόπται μάρτυρες τῶν ἀπεριγράπτων αὐτῶν κρίσεων, ὁμολογήσατε, φρονεῖτε ὅτι ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τὸ δέλεαρ τῆς δόξης διὰ τινος, τὸ τῶν ἀμοιβῶν δι' ἄλλους, ἤθελεν ἀρκέσει ὅπως ὑποστηρίξῃ τὰς καρδίας, ὑποκειμένας εἰς παρομοίας δοκιμασίας; Οὐχί· τοῖς ἀναγκαῖοις εὐγενέστερον ἐλατήριον· τοῖς ἀναγκαῖοις τὸ ὑψηλὸν αἰτήμα τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς θυσίας. Τούτου δὲ ὑπάρχοντος, οἰκεία βουλήτει, βαδίζουσι ἀποφασιστικῶς καὶ ἀξιοπρεπῶς πρὸς συνάντησιν τοῦ

ᾧσι δεόντως προητοιμασμένα, ὅπου ταῦτα ἐκ τῶν προτέρων δὲν ᾧσι πεπεισμένα ὑπὸ τῆς ἐξῆς ἰδέας, ὅτι ἐτὸ βεβαιότερον μέσον τοῦ ὑπηρετῆσαι τοὺς πληγωμένους εἶναι τὸ νικῆσαι τὸν ἐχθρὸν, καθότι ἐν ἀποτυχίᾳ θέλουσι θυσιασθῆ οἰκτρῶς, παρατηρεῖται ἔκτακτος ἀριθμὸς τραυματιῶν βιπτόμενος ἐπ' αὐτῶν, ἵνα τοὺς μεταφέρῃ, ἐναντίον τῶν ἀπαγορευτικῶν πρὸς τοῦτο κανονισμῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαχητῶν ἕνεκεν τούτου ἐλαττοῦται ἐπαισθητῶς, ὅπερ προξενεῖ μεγίστην ἀταξίαν. Ἐν τῷ φαινόμενῳ τούτῳ ἐνυπάρχει αἰσθημὰ τι φυσικὸν καὶ λίαν ἐπαινετὸν, τὸ συνδράμα τὸν πάσχοντα, ἐνυπάρχει ὁμοῦ καὶ ἕτερον ἐπίσης φυσικὸν πλὴν ὀλιγώτερον ἐπαινετὸν, τὸ ἀποφυγεῖν τὸν θάνατον, προκαλύπτον τὴν ὑποχώρησιν ταύτην διὰ τοῦ καλύμματος τῆς ἀγαθοεργίας.

θανάτου. Καί μεταξύ πάντων φαίνονται γαληνιαῖοι ἐκεῖνοι, ὅσοι πιστεύουσιν εἰς μέλλουσαν ζωήν.

Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χάους τούτου, τοῦ ἀποτελουμένου ἐκ τοιαύτης συγχύσεως καὶ ἀποσυνθέσεως, αἱ προσωπικότητες, αἱ καὶ τὴν ὑψηλοτέραν θέσιν κατέχουσαι, ἐξαφανίζονται. Τὰ στρατεύματα δὲν διακρίνουσι πλέον τοὺς ἀρχηγούς των, ἐκεῖνοι δὲ δὲν βλέπουσι τὰ ἑαυτῶν στρατεύματα, εἰμὴ ὡς ἐν ὄλον θορυβῶδες καὶ συγκεχυμένον. Οἱ τὰς διαταγὰς των μεταδίδοντες ἀξιωματικοὶ δὲν φθάνουσιν ἅπαντες ὅπου δεῖ, οὐδὲ ἐπανερχονται ἅπαντες ὅθεν ἀπῆλθον. Ἄλλοι μὲν τούτων ἐφρονεῦθησαν, ἄλλοι δὲ ἐπληρώθησαν ἢ συνελήθησαν, καὶ ἄλλοι ἀπεπλανήθησαν. Αἱ εἰδήσεις ἐλλείπουσιν ἂν δ' ὦσιν ἄφθονοι, αἱ μᾶλλον ἀσύμφοροι καὶ ἀποθαβρυντικαὶ ὑπερισχύουσι τῶν εὐνοϊκῶν, ἰδίως δ' ὅποταν ἐπεκτείνεται ἡ μάχη καὶ ἡ ἐκβασίς αὐτῆς ἦναι ἀβεβαία. Οἱ νέοι ἀξιωματικοὶ, ἄπειροι καὶ εὐπαθεῖς ὄντες, καθίστανται ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀληθῶς ἀνοικονόμητοι. Ὁ μὲν εἷς σπεύδει τεταραγμένος ἀγγέλλων ὅτι τὸ δεξιὸν κέρασ ἐνδίδει, ἄλλος ὅτι τὸ κέντρον ἀπειλεῖται ὑπὸ φοβεραῆς θυέλλης ἱππικοῦ· καὶ ἄλλος, ὅτι τὸ ἀριστερὸν ὑπερφαλαγγίσθη. Οὗτοι δ' ἅπαντες εἶναι ἡ ἡχώ τῶν αἰτήσεων τῶν μερικῶν ἀρχηγῶν, οἵτινες, μὴ ἀπασχολούμενοι εἰμὴ περὶ ἑαυτῶν, καὶ μὴ βλέποντες ποσῶς τὰς ἀνάγκας τοῦ ὄλου, αἰτοῦσιν ἐπικουρίας. Ἐὰν ὁ ἀρχηγὸς παρασυρθῇ ἐκ τῶν πρώτων ἐντυπώσεων τῶν προκαλουμένων ἐκ τῶν παρατηρήσεων καὶ εἰδήσεων τῶν διαδομένων περὶ αὐτοῦ, αἱ ἐφεδρεῖαι ἅπασαι θέλουσι βαδίσει πρὸ τῆς ὥρας, κατὰ δὲ τὴν κρίσιμον στιγμὴν θέλει εἶσθαι ἀφωπλισμένος. Ὅθεν ὀφείλει νὰ τηρῆται ἀπαθής, σπουδάζων, κρίνων καὶ ἀναμένων λάμψιν τινὰ, ἵνα διευκρινίσῃ τὰ σκότῃ ταῦτα, ἢ στιγμιαῖον κατευνασμὸν τῆς πάλης, ἀποτέλεσμα ἀρχομένης τοῦ ἐχθροῦ ὑποχωρήσεως, ἢ ἐτέρων περιστάσεων. Τότε

διατρέχει τὰς γραμμάς, ἐπαναφέρει τὴν τάξιν, διατάσσει τὰ δέοντα, ἀναλαμβάνει ἐπὶ τέλους προσωπικῶς τὴν διοίκησιν καὶ ἐξακολουθεῖ τὴν μάχην.

Οὕτω, τῆς κρίσεως διαρκούσης, τὰ στρατεύματα ἤθελον εἶσθαι σχεδὸν ἐγκαταλελειμμένα εἰς ἑαυτὰ, ἂν δὲν ὑπεστηρίζοντο, ἐνεθαβρύνοντο, ὠδηγοῦντο παρὰ τῶν ἀξιωματικῶν, παρὰ τῶν ὑπαξιωματικῶν, καὶ ἐν γένει παρὰ τοῦ συνόλου τῶν βαθμοφόρων, τῶν ἐνεργούντων εἴτε ἐν ταῖς τάξεσιν εἴτε περὶ αὐτάς. Ἐν ταύτῃ τῇ περιπτώσει ἀποδεικνύεται ἐναργέστατα ἡ σπουδαιότης τῶν βαθμοφόρων, κατὰ τὸ φαινόμενον τοσοῦτον μικρὰ, πράγματι δὲ μεγίστη. Ἡ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἀνάμιξις, αἱ ἐξεις τοῦ στρατιωτικοῦ βίου καὶ τοῦ κοινῶν καθήκοντος, δημιουργοῦσι μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ στρατιώτου πολύτιμον σύνδεσμον. Ἡ φωνὴ των τῶν εἶναι γνωστὴ, εἰς δὲ τὰ νεύματά των εὐκόλως ὑπακούει· οὗτοι εἰσὶν οἱ κηδεμόνες του, οὗτοι εἰσὶν οἱ διδάσκαλοί του· ἂν δὲ τῶν ἐδίδαξαν νὰ τοὺς ἐκτιμᾷ καὶ νὰ ἐμπιστεῖται ἐπὶ τῆς ἐμπειρίας των, τοὺς ἀκολουθεῖ ἐν τοῖς κινδύνοις καὶ οὐδέποτε χωρίζει τὴν τύχην του ἀπὸ τῆς ἐδικῆς των. Οἱ βαθμοφόροι εἰσὶν ἡ ἰσχὺς τοῦ στρατοῦ, ἡ ἠθικὴ δὲ καὶ εἰδικὴ αὐτῶν ἐκπαίδευσις, ἀναφορικῶς πρὸς τὸν πόλεμον, ὄφριλε νὰ ἦναι ἡ διηνεκὴς φροντίς τῶν στρατηγῶν, τῶν ἀληθῶς ἀξίων καὶ ἱκανῶν τοῦ πληρῶσαι τὴν ἀποστολὴν των παρὰ τοῖς στρατοῖς.

Θεωρῶ ὀφελίμον τὸ ἐκθέσαι ἐνταῦθα παρατηρήσεις τινάς, ἃς συνέλεξα μετὰ πολλῆς ἐπιμονῆς καὶ φροντίδος, καὶ αἵτινες ἀπαρτίζουν ἐνδιαφέρουσαν μελέτην στρατιωτικῆς ψυχολογίας.

Ἐν τοῖς στρατοῖς, περὶ πολέμου προκειμένου, πλείστοι ὑπὸ τοῦ ἡρωϊμοῦ τοῦ ἐπαγγέλματος παρασυρόμενοι, ὅστις εἶναι λίαν ζωηρὸς, ἀποκτῶσι, συχνακίς ἀνεπαισθήτως, φυσιογνωμίαν, ἐξεις, γλῶσσαν ὅλως ἰδιάζουσαν. Ἐν ἄλλαις λέξεσι,

παριστῶσιν ὅλον τι σχεδὸν τεχνικόν, ὅπερ ἐξαφανίζεται ἀναπορεύτως διαρκούσης τῆς μάχης, ἀντικαθιστάμενον ὑπὸ τοῦ ἀληθοῦς ὕφους, τοῦ χαρακτηρίζοντος φυσικῶς ἕκαστον ἄτομον. Ἐν τῇ αὐτῇ περιπτώσει οἱ σταθεροὶ καὶ ἀληθῶς γενναῖοι ἄνθρωποι δεικνύουσιν ἀριθῆλως τὴν ἀρετὴν ἐκείνην, ἣν ἡ κοινὴ στρατιωτικὴ γνώμη οὐδέποτε παραγνορίζει. Ἐνῶ βλέπει τις τοὺς συνήθως περὶ πολέμου λαλοῦντας καὶ τολμηροὺς εἰς λόγους νὰ βυθίζωνται ἐν τῇ μάχῃ εἰς βαθεῖαν καὶ καταπληκτικὴν σιωπὴν, τοὺς δὲ θραυθεύλους, τοὺς ἐν εἰρήνῃ εὐκόλως σύροντας τὸ ξίφος, οἷτινες ἔχουσιν ἀποκτήσει θεωρητικὴν, οὕτως εἰπεῖν, φήμην γενναιότητος, νὰ ὦσι καταφανῶς καὶ βαθέως τεταραγμένοι, τινὰς δὲ ἀνικάνους νὰ ἀποκρύψωσι τὰς συγκινήσεις των καὶ νὰ περιστείλωσιν αὐτάς, τοὺς βλέπει ἐξαφανιζομένους ἐπονειδίστως διαρκούσης τῆς συμπλοκῆς. Ἐτεροὶ, ἂν καὶ κυριευμένοι ὑπὸ ἀξιολυπήτου ταραχῆς, τὴν συγχρατοῦσι μὲν διὰ τοῦ ἰσχυροῦ των χαρακτηῆρος, πλὴν δὲν βλέπουσιν οὐδὲν, δὲν ἀκούουσιν οὐδὲν δὲν δύνανται νὰ συγκεντρώσωσι τὰς ιδέας των, ἢ ἀποκαθίστανται ἀνίκανοι τόσον εἰς τὸ νὰ ὀδηγῶσιν, ὅσον καὶ εἰς τὸ νὰ ὀδηγῶνται. Ἄνθρωποι τοῦναντίον ἀπαθεῖς, γλυκεῖς, συγχάκεις ἐκλαμβανόμενοι ὡς δειλοὶ ἐν ταῖς φρουραῖς, φανεροῦσι θάρβος ἐλκυστικόν, καὶ χρησιμεύουσιν ὡς τὸ κάλλιστον παράδειγμα· ἕτεροι, ἀπερίσκεπτοι θεωρούμενοι καὶ ὡς ἄκριτοι κεφαλαί, δίδουσι τὸ παράδειγμα ἀπροσδοκῆτου ψυχράτητος, κρίσεως καὶ διοικητικῆς ἰκανότητος· ἐν γένει ἡ μάχη εἶναι ἀλάνθαστον κριτήριον, εἶναι ἡ Λυδία λίθος, ἣτις παρέχει φυσικῶς, καὶ ὡς εἰπεῖν ἀκουσίως, τὴν ἀκριβῆ ἐκτίμησιν τῆς στρατιωτικῆς ἀνδρείας τῶν πολεμιστῶν καὶ τῶν εἰδικῶν αὐτῶν πλεονεκτημάτων.

Καὶ ἤδη εὐνόητον καθίσταται τὸ ὅτι, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὑπάρχουσι στρατοὶ, ἀπαντῶνται φιλίαι, τῶν ὁποίων ἡ σταθερότης

κατέστη παροϊμιακὴ. Καὶ βεβαίως ὁ δεσμὸς, ὁ συνδεθεὶς μεταξὺ δύο ἀνθρώπων γνωρισθέντων καὶ μαθόντων νὰ ἐκτιμῶνται διὰ τῆς ἀμοιβαίας ἐν πολέμῳ συνδρομῆς, ἐν τῷ μέσῳ τῶν κινδύνων καὶ τῶν συγκινήσεων τῆς μάχης, εἶναι ὁ ἰσχυρότερος πάντων τῶν γνωστῶν δεσμῶν. Δὲν ὑπάρχει ἴσως συγγένεια στενωτέρα τῆς συνδεδεμένης ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

Μετὰ τὴν μάχην, διὰ τινος περιέργου ἐπιστροφῆς, οἱ πλεῖστοι τῶν ἐπιζησάντων ἐπανέρχονται βαθμιαίως εἰς τὴν πρώτην συνήθη αὐτῶν κατάστασιν, χωρὶς νὰ φαίνωνται ὡς ἔχοντες γνώσιν τῶν ἐπ' αὐτῶν ἐπελθουσῶν μεταβολῶν διαρκούσης τῆς κρίσεως. Νέον θέαμα τότε παρέχεται εἰς τὸν φιλόσοφον παρατηρητὴν. Ἐκαστος, ἀναλόγως τῆς θέσεως, ἣν κατέχει, προσπαθεῖ νὰ ἐλκύσῃ πρὸς ἑαυτὸν τὰ ὠφέλη τῆς ἐπιτυχίας, ἢ νὰ ἀπομακρύνῃ τὰς εὐθύνas τῆς ἀποτυχίας. Ὁ ἐγωῖσμός, ἡ ὑπερφάνεια, ἡ φιλοδοξία, ἐπιλαμβάνονται ἐνεργειῶν, αἵτινες δὲν εἶναι πάντοτε εἰλικρινεῖς οὔτε ἀξιεπαινοί. Εὐρίσκονται μακρὰν τῶν συγκινήσεων τῆς μάχης, ἔνθα, ὡς προεῖπον, πᾶσα προσποίηση ἐκλείπει ἀναγκαίως, καὶ ἔνθα ὑπηρετοῦν μεγάλα γενικὰ συμφέροντα. Ἡδὴ μάχονται διὰ συμφέροντα ἀτομικά. Πλεῖστοι ἐπιτήδαιοι, καταλαμβάνοντες θέσιν τινὰ ἐν τοῖς δελτίαις ἢ ἐν ταῖς ἀμοιβαῖς, παρουσιάζονται μετὰ τοῦ προσωπεῖου τῆς ἀπάτης ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ καὶ προσπαθοῦσι νὰ ἀπολαύσωσι τι ἐκ τῆς εὐνοίας του. Οὕτω ὁπόσα ἀμφίβαλα κατορθώματα δὲν ἔτυχον τοῦ κοινοῦ ἐπαίνου! Ὅποσαι δὲ πράξεις ἀληθοῦς ἀνδρείας καὶ ἀφοσιώσεως δὲν μένουσιν ἀγνοούμεναι ἢ ἀγνωρίζονται πολὺ ἀργά, διότι οἱ αὐτουργοὶ των δὲν τὰς διεσάλπισαν ἢ τὰς ἐπλήρωσαν διὰ τῆς ἰδίας των ζωῆς, ὅπερ συγχρότατα συμβαίνει, ἢ καὶ διὰ καιριῶν πληγῶν, αἵτινες τοὺς κρατοῦσι μακρὰν (1)!

(1) Ἐθαύματα πάντοτε, κατὰ τὸ στάδιον τοῦ στρατιωτικοῦ μου βίου,

Ταῦτα πάντα συχνάκις τὰ εἶδον, καὶ πάντοτε μοὶ ἐπροξένησαν θλίψιν. Τοιαύτη εἶναι ἡ τοῦ πολέμου ἐκμετάλλευσις, ἐν ἧ οἱ νεκροὶ καὶ πληγωμένοι ἐξαφανίζονται, οἱ μετριόφρονες ἔχουσιν ἀδικον, ἐνῶ οἱ ἐπιζῶντες, οἱ παρόντες καὶ οἱ θρασεῖς ἔχουσι δίκαιον.

Γνωστὸν ἔστω, ὅτι δὲν ὀμιλῶ εἰμὴ περὶ τῶν ἀτυχῶν ἀνθρώπων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ πλῆθος, καὶ οὐχὶ περὶ τῶν στρατιωτικῶν ἐξοχοτήτων, αἵτινες δὲν λησμονοῦνται ἐν οὐδεμιᾷ περιστάσει. Πλὴν εἶπον ἀρκετὰ περὶ τούτου, ὅπως ἀποδείξω ὅπόσον μέγα καθήκον εἶναι διὰ τὴν διοίκησιν τὸ νὰ ἀναζητήσῃ καὶ ἐξακριβώσῃ τὴν ἀλήθειαν ἐν τῷ μέσῳ τῆς τοιαύτης συγχύσεως τῶν φιλοδοξιδῶν καὶ τῶν ἀπαιτήσεων. Καὶ ὅμως δὲν παρέχονται συνήθως εἰς τοὺς στρατηγούς μετὰ τὴν μάχην, εἰμὴ ὧραι τινὲς διὰ τὴν σπουδαίαν ταύτην ἐργασίαν, ἥτις ἤθελεν ἀπαιτήσῃ πολλὰς ἡμέρας ἀναζητήσεων, ἀντιφατικῶν πληροφοριῶν καὶ ἐξετάσεων. Τοῦτο εἶναι σφάλμα, ὅπερ οἰκτεῖρω, καὶ ἐναντίον τοῦ ὁποίου, καθ' ὅσον ἠδυνήθην, πάντοτε ἐξηγέρθη. Ἐν πολέμῳ ἀναγνωρίζεται ἡ ἰσχὺς τοῦ ἀξιώματος τούτου, ὅπερ ἐξέφερον ἤδη, ἀποβλέπων εἰς τὰ ἔργα τῆς εἰρήνης « ἡ τῶν στρατῶν ἠθικὴ κατάστασις ἐξαρτᾶται ἀμέσως ἐκ τῆς ἐπιβροῆς, ἣν προξενοῦσιν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ στρατιωτικοῦ πλήθους αἱ παρεχόμεναι ἀμοιβαὶ καὶ ἐκ τῆς ἐκτιμήσεως, ἧς περὶ αὐτῶν κάμνει ». Ἐξ ἄλλου, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀδικιδῶν ἢ τῶν ἀποπλανήσεων τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς τύχης, ἢ ἀλήθειας καὶ οἱ τίμιοι ἄνθρωποι εὐρίσκουσι τὰς ἰσχυρὰς ἐκείνας παραμυθίας, ἧς ἡ πρόνοια, ἐκτὸς τοῦ αἰσθήματος τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος, ἐπιφυλάσσει διὰ τὴν κραταίω-

τὸ προτέρημα τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες ἀποδιδράσκουσι κατὰ τὴν στιγμήν τοῦ κινδύνου, καὶ πάντοτε χωρὶς νὰ ἐκθίτωσι τὴν ὑπόληψίν των. (Στρατιωτικαὶ ἀναμνήσεις τοῦ 1804—1814) Στρ. de Fezensac.

σιν τῶν ψυχῶν. Ἡ ἀλήθεια βαδίζει εἰς τὰ πλήθη πολὺ βραδύτερον τῆς πλάνης, πλὴν βαίνει πάντοτε καὶ βαίνει στερεῶς. Ἐγείρεται δ' αὕτη ἐκδικητικὴ ἐναντίον τῶν ἐκμεταλλευτῶν τοῦ πολέμου, καὶ αἴρνης ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στρατιωτικοῦ τῶν σταδίου ἀπογυμνοὶ αὐτοὺς ἐνώπιον τῶν ὁμοίων των, ἐνώπιον τῶν κατωτέρων των, τῆς ἠθικῆς ἐκείνης ἀθηνείας, ἀνευ τῆς ὁποίας, εἰς τὸν στρατὸν, τὸ δίκαιον ἀποβαίνει λίαν ἀνίσχυρον.

(μετάφρασις ἐκ τοῦ γαλλικοῦ)

ὑπὸ Ν. ΑΝΤΩΝΟΒΙΤΣ,

ὀπολοχαγοῦ τῶν γενικῶν ἐπιτελῶν.

ΚΑΤΟΡΘΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΙΠΠΙΚΟΥ

EN TH: ΜΑΧΗ: ΤΗΣ ΜΑΡΣ-ΛΑ-ΤΟΥΡ.

Κατὰ τὸ 1866 τὸ πρωσσικὸν ἵππικὸν, στενωδῶς ὄν συνδεδεμένον μετὰ τοῦ πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ, ἀρκεῖτο εἰς περιωρισμένον κύκλον ἐνεργείας. Ἀλλὰ κατὰ τὸ 1870 ἡ τοῦ ἵππικοῦ ἐνέργεια προωρίσθη δι' εὐρύτερον στάδιον, καὶ οὕτως ἡ ἰκανότης αὐτοῦ κατὰ τὰς τελευταίας περιστάσεις ἀνεφάνη λαμπρῶς. Μετὰ ἐκτάκτου εὐτολμίας καὶ ἐπιδεξιότητος τὸ ἵππικὸν ἐξετέλεσε τὸ μέρος του εἰς τὸν μικρὸν πόλεμον, καὶ συχρότατα, εἰς ἀπόστασιν πολλῶν μιλίων προπορευόμενον τοῦ κυρίου στρατοῦ, ἐκάλυπτε τὰς ἐργασίας αὐτοῦ καὶ τὸν διευκόλυνεν εἰς τὸ νὰ προκαταλαμβάνῃ τὸν ἐχθρὸν διὰ κινήσεων ἀπροσδοκῆτων. Ἐπίσης τὸ ἵππικὸν διεκρίθη καὶ εἰς τὰς μεγάλας μάχας,

ιδίως δὲ εἰς τὴν μάχην τῆς Mars-la-Tour, ἐν ἣ ἠγωνίσθησαν οἱ Γερμανοὶ ἵππεις μετὰ μεγίστης ἀροβίας καὶ σπουδαίων θουσιῶν. Τὰ τολμηρὰ κατορθώματα τοῦ ἱππικοῦ τούτου κατὰ τὴν ῥηθείσαν μάχην, εἰς τῆς ὁποίας τὴν νίκην συνετέλεσε διὰ τῆς λεοντείου ἀνδρείας του, εἰσὶν ἄξια ὅλως ἰδιαιτέρως τιμῆς.

Τὸ 3ον στρατιωτικὸν σῶμα, περὶ τὸ ἑσπέρας τῆς 15. Αὐγούστου, διέβη τὸν ποταμὸν Mosel, καὶ τὴν 16. ἐξηκολούθησε τὴν πορείαν τοῦ διευθυνόμενον ἐκ Gorge πρὸς Mars-la-Tour. Τὴν 9. ὥραν π. μ. ἔφθασεν ἡ 6η μεραρχία τοῦ ἱππικοῦ, διοικουμένη ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Vilhelm τοῦ Μεκλεμβούργου, εἰς τι ὄροπέδιον, διακοπτόμενον ὑπὸ διαφόρων φυσικῶν ἐμποδίων, ἐπὶ τοῦ ὁποίου οἱ Γάλλοι εἶχον καταλάβει τὰ χωρία Vionville καὶ Flavigny ὡς καὶ τὰ δυτικὰ αὐτοῦ ὑψώματα. Ἡ δὲ 5η τοῦ ἱππικοῦ μεραρχία ὑπὸ τὸν στρατηγὸν βαρόνον Rheinbaben, ἐν τέταρτον τῆς ὥρας ἀργότερον, ἔσπευδεν ἐκ Pourioeux ἐπὶ τῆς Trouville μετὰ τῶν τεσσάρων αὐτῆς κανοστοιχιῶν, ἵνα καταλάβῃ θέσιν τινὰ δυτικῶς τῆς Vionville. Τὴν 10. ὥραν ἡ 6η μεραρχία τοῦ πεζικοῦ προσέβαλε καὶ ἐκυρίευσεν τὰ ὑπὸ τῶν Γάλλων κατεχόμενα ὑψώματα ὡς καὶ τὰ δύο ἀνωτέρω ῥηθέντα χωρία, ἐν ᾧ ἡ 5η ἀπέδίδωκε τὸν ἀπέναντι αὐτῆς ἰστάμενον ἐχθρόν. Μέχρι τῆς ἐλεύσεως καὶ τῶν λοιπῶν σωμάτων πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἀγῶνος τὸ 3ον σῶμα διετήρει πεισματωδῶς τὰς κυριευθείσας θέσεις διὰ τῆς συνεργείας τῶν δύο μεραρχιῶν τοῦ ἱππικοῦ, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὴν 1. ὥραν μ. μ. διήλθον δεξιὰ τοῦ Flavigny, διευθυνόμεναι πρὸς τὴν μεγάλην ὁδὸν, καὶ ἐξετέλεσαν προσβολὴν ἐναντίον τοῦ γαλλικοῦ πεζικοῦ, ἵνα ἐμποδίσωσι τὴν πρὸς τὰ πρόσω αὐτοῦ πορείαν. Αἱ ῥηθείσαι μεραρχίαι ἐπανήλθον ὑποστάται μεγάλας ἀπωλείας, ἡ δὲ ταξιαρχία Barby, συνιστάμενη ἐκ τοῦ 4ου συντάγματος τῶν θωρακοφόρων, τοῦ 13ου τῶν

λογχιστῶν καὶ τοῦ 19ου Ὀλδενβουργικοῦ τῶν δραγόνων, ἔλαβε θέσιν παρὰ τῆ ἀριστερᾷ πτέρυγι, ὅπως ἐξαπατήσῃ τὸν ἐχθρόν ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν προσβαλλόντων. Ἐν τῷ ἀναμεταξὺ ὅμως τούτῳ ἡ τῶν Γερμανῶν θέσις κατέστη λίαν σοβαρὰ, διότι, ἐν ᾧ ἡ 6η μεραρχία τοῦ πεζικοῦ ἐπροχώρει εἰσδύσασα εἰς τὸ δάσος βορείως τοῦ Vionville, ἔφθασεν ἡ εἰδησις ὅτι ἰσχυραὶ ἐχθρικαὶ δυνάμεις εὐρίσκοντο πλησίον ἑτοιμαὶ νὰ ἀναδῶσι τὸ ὄροπέδιον, καὶ ἐπομένως νὰ ἐπιπέσωσιν ἐπὶ τὰ νῶτα τῆς ἀριστερᾷ πτέρυγος. Ἐν τῇ στιγμῇ δὲ ταύτῃ δὲν ἦσαν αἰμὴ πέντε μόνον τάγματα διαθέσιμα· οὐχ ἦτιον μάχη σφοδρὰ συνήφθη, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ γαλλικὸν πυροβολικὸν ὠπισθοχώρησε ἀπολέσαν ἐν πυροβόλον, καὶ ἔλαβε νέαν θέσιν ἀνατολικῶς ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου. Ἦδη πρὸ πάντων οἱ Γερμανοὶ εἶχον ἀνάγκην νὰ κερδίσωσι χρόνον, μέχρις ὅτου φθάσωσιν αἱ ἐκ πεζικοῦ ἐπικουραὶ, πρὸς δὲ νὰ κυριεύσωσι κατάλληλον ἔδαφος, καθ' ὅσον ἄλλως ἦτο κίνδυνος μήπως οἱ διὰ τοσοῦτων θουσιῶν καὶ κόπων κυριεύσαντες τὰς θέσεις ταύτας Βρανδουβούργοι ἐκδιωχθῶσιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἐνισχυθέντος ἐχθροῦ. Μία προσβολὴ τοῦ ἱππικοῦ ὄφειλε νὰ παράσχω πάντα ταῦτα· ὅθεν ὁ στρατηγὸς Bredon λαμβάνει διαταγὴν νὰ προσβάλῃ τὸ κέντρον τοῦ ἐχθροῦ διὰ τοῦ 7ου συντάγματος τῶν θωρακοφόρων καὶ τοῦ 6ου τῶν λογχιστῶν. Ἡ θέα ἦτο μεγαλοπρεπής, ὅτι ἐβλέπε τις τὰς σωρείας τῶν ἀτρομήτων τούτων ἱππέων νὰ προσβάλωσι τὸν ἐχθρόν κατὰ φάλαγγας. Κανοστοιχία τις ἐξ ὀκτὼ πυροβόλων ἐχαιρέτισε τὰ πλησιάζοντα συντάγματα διὰ φρικώδους βροχῆς ὀβίδων καὶ πολυβόλων, ἐν ᾧ ἐκ δεξιῶν προσεβάλλοντο ὑπὸ τοῦ πυρὸς τοῦ πεζικοῦ· ἵππεις δὲ καὶ ἵπποι ἐπιπτον, πλὴν οἱ ἐφορμῶντες ἀκαταπαύτως ἐπροχώρουν. Μόνον αὐτόπτης τοῦ δράματος τούτου δύναται νὰ παραστήσῃ αὐτὸ πιστῶς. Τὸ 7ον τῶν θωρακοφόρων (ὑπὸ τῶν Γάλλων

«λευκοὶ θωρακοφόροι τοῦ Bismark» ὀνομαζόμενοι), διοικούμενον ὑπὸ τοῦ ἀνδρείου κόμητος Shmetov, καὶ οἱ λογχισταὶ ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου Dollen, ἐβρίθθησαν μετὰ κραυγῶν κατὰ τῶν πῦρ ἐκβαλόντων πυροβόλων, ὧν οἱ ὑπέρηται κατεσφάγησαν καὶ τὰ πυροβόλα ἐκυριεύθησαν. Τότε ἀντεπεξῆλθεν ἐχθρικὸν ἰππικὸν ἐκ θωρακοφόρων, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀποκρουσθὲν κατεδιώχθη, ἡ δὲ χεὶρ τοῦ φέροντος τὴν ἐχθρικὴν σημαίαν γάλλου ἀξιωματικοῦ ἀπεκόπη καὶ τὸ τρόπαιον ἔπεσε χαμαί. Ἦδη κατόπιν νικηφόρου ἀγῶνος ἀρχίζει ἡ τῶν ἀνδρείων γερμανῶν ἰπέων καταστροφή. Στίφη ἐχθρικοῦ πεζικοῦ, ὠπλισμένα διὰ Chassepot, θέτουσι τοὺς γενναίους τούτους μαχητὰς μετὰ δύο πυρῶν. Αἱ ἀπώλειαι, τὰς ὁποίας ἐπέφερε τὸ ἀκατάπαυστον τοῦτο πῦρ, ἦσαν τρομεραί. Ἡ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Bredon διοικουμένη αὕτη ταξιαρχία, ἀφ' οὗ ἐκυρίευσεν τὴν κανονοστοιχίαν καὶ κατεδιώξε τὸ ἰππικὸν, ἐπιπίπτει κατὰ τοῦ πεζικοῦ, οἱ ἄνδρες δ' αὐτῆς κατακόπτοντες καὶ καταπατοῦντες πᾶν τὸ ἀντιτασσόμενον, ἰδίως δὲ οἱ λογχισταὶ λογχίζοντες τοὺς καταδιωκομένους θωρακοφόρους καὶ πεζοὺς στρατιώτας, ἐξέρχονται νικηταί, ἀφ' οὗ κατώρθωσαν νὰ διασπᾶσσι τὰς πρώτας γραμμάς αὐτοῦ. Τὴν νικηφόρον ταύτην ἐπιστροφήν των οὐδεὶς Γάλλος ἐτόλμησε νὰ καταδιώξῃ. Πλέον ὅμως τοῦ ἡμίσεος τῶν συνταγμάτων ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ἡ αἰτηθεῖσα παρ' αὐτῶν θυσία ἦτο μεγίστη, ἀλλ' ἔνδοξον τὸ ἀποτέλεσμα. Ἡ προχώρησις τοῦ ἐχθροῦ ἐματαιώθη, αἱ δὲ ἀπώλειαι αὐτοῦ ἦσαν οὐχὶ ὀλιγώτεραι τοῦ νικητοῦ.

Ἐπίσης καὶ τὸ 1ον σύνταγμα τῶν δραγόνων τῆς σωματοφυλακῆς εὔρε εὐκαιρίαν νὰ ἀναδειχθῇ. Ἀμφοτέρωθεν τὰ συντάγματα τῶν δραγόνων τῆς σωματοφυλακῆς, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ κόμητος Brandenburg, διεμοιράσθησαν τὴν 16. Αὐ-

γούστου εἰς τὸ 10ον σῶμα. Τὸ 2ον σύνταγμα διετάχθη νὰ καλύπτῃ τὴν προχώρησιν τοῦ πυροβολικοῦ, τὸ δὲ 1ον ἔλαβε διαταγὴν νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ πολυαριθμοῦ ἐχθρικοῦ πεζικοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου εἰς ἄκρον ὑπέφερε τὸ πρωσσικὸν πεζικόν. Αὐτὸς ὁ ἴδιος κόμης Brandenburg ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ συντάγματος τούτου, τὸ ὁποῖον, ἀφ' οὗ περιῆλθεν δλόκληρον τὴν Mars-la-Tour, ἐσχηματίσθη εἰς φάλαγγας κατ' ἴλας. Τὸ ἔδαφος ἦτο λίαν ἀκατάλληλον διὰ τὴν προχώρησιν τῶν δραγόνων, οἵτινες, ἀναγκαζόμενοι νὰ μεταβάλλωσι πολλάκις σχηματισμὸν, παρενοχλοῦμενοι δὲ συγχρόνως καὶ ὑπὸ σφοδροῦ πυροβολισμοῦ, ἐχώρουν διὰ μεγάλου διποδισμοῦ, ἔχοντες τὴν τετάρτην ἴλην ὡς ἐφεδρείαν, καὶ οὕτω ἐξετέλεσαν τὴν προσβολήν. Οἱ προσβάλλοντες δραγόνοι τῆς σωματοφυλακῆς ἐπέπεσον μετὰ τῆς πολεμικῆς κραυγῆς κατὰ τοῦ πεπυκνωμένου ἐχθρικοῦ πεζικοῦ, ἐν ᾧ τοῦτο διὰ καταστρεπτικοῦ πυρὸς τῶν Chassepot, μυδροβόλων καὶ πολυβόλων, ἐβρίπτεν αὐτοὺς κατὰ σωρείας. Εἰς τὴν ὁρμὴν ὅμως τῆς προσβολῆς ταύτης οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἀντιταχθῇ. Τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ συντάγματος ἦλθεν εἰς χεῖρας μετὰ τοῦ ἐχθροῦ, εἰσχωρῆσαν εἰς τὰς τάξεις του. Οἱ ἀνδρείοι ἰππεῖς ἔπαθον φρικώδεις ζημίας. Τὰ λείψανα τοῦ συντάγματος τούτου ὠδήγει ὀπίσω ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ὁ ἱλαρχος κρίγκιψ Hohenzollern. Ἐκ 19 ἀξιωματικῶν οἱ 13 ἐφρονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν. Τὸ δύσκολον ὅμως πρόβλημα ἐλύθη ἐνδόξως.

Θέλομεν μνημονεύσει ἐνταῦθα καὶ ἐτέραν ἔνδοξον πρᾶξιν τοῦ γερμανικοῦ ἰππικοῦ εἰς τὴν μάχην τῆς Mars-la-Tour. Μακρύτερον καὶ δεξιὰ τῆς μεραρχίας τοῦ ἰππικοῦ Rhainbaben περιῆλθε τὴν Mars-la-Tour ἡ ταξιαρχία Barby, συνισταμένη ἐκ τῶν συνταγμάτων 13ου τῶν δραγόνων καὶ 10ου τῶν οὐσάρων, καὶ ἐπέπεσον κατὰ πέντε συνταγμάτων ἐχθρι-

κοῦ ἰππικοῦ θωρακοφόρων τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς. Κατὰ τὴν ἐνδοξον ταύτην συμπλοκὴν τὰ γαλλικὰ συντάγματα διασκορπίσθησαν καὶ κατεκόπησαν ἀνηλεῶς. Ἐπίσης πρὸς τὸ ἐσπέρας, ὁπότε ἡ μάχη ἐπλησίαζε πρὸς τὸ τέλος τῆς καὶ ὁ ἐχθρὸς διὰ τελευταίαν φορὰν προετοιμάζετο δι' ἐπίθεσιν, αἱ μεραρχαί τοῦ ἰππικοῦ ἐνήργησαν τοσοῦτον δραστηρίως, ὥστε οὗτος ἀπεκρούσθη καὶ ὀλοτελῶς κατεδιώχθη. Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην τὸ σύνταγμα Ziethen καὶ τὸ 16ον τῶν οὐσάρων πλεῖστα διέσπασαν τετράγωνα. (ἐκ τοῦ γερμανικοῦ)

ὑπὸ Ν. ΑΝΤΩΝΟΒΙΤΣ,
ἐπιλοχίου τοῦ ἰππικοῦ.

Ο ΓΑΛΛΟΠΡΩΣΣΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ.

ΑΡΘΡΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

(ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς μέχρι τέλους τοῦ πολέμου)

Α. Γενικὴ ἐπιθεώρησις.

Εἰς τὸ τέταρτον ἡμῶν ἄρθρον ἐξετάσαμεν τὴν πολιτικὴν τῆς Γαλλίας κατάστασιν ἀπὸ τῆς ἐν Sedan ἡττης καὶ τὰ στρατιωτικὰ γεγονότα, τὰ λαβόντα χώραν κατὰ τὸν Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον μῆνα, ἅτινα ἕνεκα τῆς διαφοροῦ ὕλης ἠναγκάσθημεν νὰ υποδιαίρῳμεν καὶ πρῶτον μὲν διελάβομεν ἰδίᾳ περὶ τῆς πολιορκίας τοῦ Στρασβούργου καὶ Mets, ὡς καὶ ἄλλων φρουρίων, περιελθόντων ἐν τῷ χρονικῷ τούτῳ διαστήματι ἐς χεῖρας τῶν Πρώστων· δεύτερον δὲ ἠριθμήσαμεν ὅσα ἐγνωστοποιήθησαν, ἀφορῶντα τὴν πολιορκίαν τῶν Παρισίων, καὶ

τέλος ρίψαντες τὸ βλέμμα ἐπὶ τοὺς ἐνεργοὺς στρατοὺς, εἶδομεν τὰ λαβόντα χώραν κατὰ τὴν Βόρειον Γαλλίαν καὶ πρὸς δυσμᾶς τῶν Παρισίων, καὶ ἐπὶ τὸν Λείγηρα ποταμὸν καὶ τὰ περίξ, πρὸς δὲ καὶ κατὰ τὴν νοτιανατολικὴν Γαλλίαν.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἄρθρου ἐκείνου (ἰδὲ Παρισιανὰ) εἶδομεν, ὅτι, ἅμα ἐγνώσθη ἡ παράδοσις τοῦ Bazaine καὶ ἡ ἐκ τούτου κατάληψις τοῦ Mets ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, ὁ Θιέρς μὲτέβη παρὰ τῷ Βισμάρκ πρὸς διαπραγματέυσιν ἀναχωχῆς, καθίσταμένης ἤδη ἀναγκαίας, καθόσον οἱ ἐνεργοὶ τῶν Γερμανῶν στρατοί, ἐν δευτέρᾳ ἐξωτερικῇ γραμμῇ ἐνεργοῦντες, παρέλυσαν ἀπάτας τὰς ἐνεργείας τῶν Γάλλων, ὅπως συντρέξωσι τοὺς ἐν Παρισίῳ πολιορκουμένους. Τῶντι δὲ μὲν στρατηγὸς Von-der-Tann εἶχεν ἤδη καταλάβει ἀπὸ τῆς 11. Ὀκτωβρίου τὴν Αὐρηλίαν, παραλύσας τὸν γαλλικὸν στρατὸν τοῦ Λείγηρος, ἐφ' ὃν πρὸ πάντων ἤλιπζον οἱ Παριῖσιοι, ὁ δὲ στρατηγὸς Werder, ἐλεύθερος εἰς τὰς κινήσεις αὐτοῦ μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Στρασβούργου, κατελάμβανεν δλόκληρον τὴν χώραν τῶν Βοσγιῶν καὶ τῆς Ἀλσατίας, ἀπωθῶν τοὺς κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα ἀγωνιζομένους Γάλλους περὶ τὸ φρούριον τῆς Besançon καὶ Belfort, οἱ δὲ ἐργαζόμενοι κατὰ τὴν Βόρειον Γαλλίαν ἐκυρίευσον τὴν St Quentin, ἐπολιόρκουν τὴν la Fère, καὶ ἔτεινον πρὸς τὴν Amiens. Ἐν συνόλῳ εἰπεῖν, αἱ γερμανικαὶ ἐπιτυχαί κατὰ τὰ τέλη Ὀκτωβρίου μηνὸς εἶχον ἀπομακρύνει ὅσον οἶόν τε τὰς ἐξωθεν γαλλικὰς προσπαθείας ἀπὸ τοῦ κέντρου, ἐνῶ ἀπ' ἐτέρου οἱ ἐν Παρισίῳ Γάλλοι, καὶ περ ἡρωικῶς ἀνθισταμένοι, δὲν ἠδύναντο, ὡς εἶδος, αὐτοὶ καὶ μόνοι νὰ λύσωσι τὴν πολιορκίαν.

Ἐν τῷ παρόντι πέμπτῳ καὶ τελευταίῳ ἡμῶν ἄρθρῳ θέλομεν διαλάβει περὶ τῶν κατόπιν γεγονότων μέχρι τῆς λήξεως τοῦ πολέμου, ὃν δὲν κατάρθωσε νὰ σταματήτῃ ὁ Θιέρς κατὰ

τὰς περὶ ἀνακωχῆς διαπραγματεύσεις αὐτοῦ. Ἴδου τί συνέβη. Ὁ Θιέρς, διαπραγματευόμενος τὴν ἀνακωχὴν, ἔθετο, κατὰ διαταγὴν τῆς κυβερνήσεως τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης, τοὺς ἐξῆς ὄρους, ἐφ' οὓς ἠδύνατο νὰ στηριχθῆ ἡ ἀνακωχὴ:

1ον διάρκειαν ταύτης τοῦλάχιστον ἐπὶ 25 ἡμέρας·

2ον ἐπισιτισμὸν τῶν Παρισίων κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀνακωχῆς·

3ον δικαίωμα ψήφου, κατὰ τὰς ἐνεργηθησομένας ἐκλογὰς πληρεξουσίων διὰ τὴν συγκροτηθησομένην συνέλευσιν πρὸς παραδοχὴν ἢ μὴ παραδοχὴν τῆς εἰρήνης, ἐπεκτεινόμενον ἐφ' ὅλων τῶν κατοίκων ἀπάντων τῶν νομῶν, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Ἀλσατίας καὶ Λωραίνης, ἐποφθαλμιωμένης ὑπὸ τῶν Γερμανῶν πρὸς κατακράτησιν. Ἄλλ', ἐπειδὴ οἱ μὲν λοιποὶ ὄροι ἐγένοντο δεκτοί, ἀπεκρούσθη ὅμως ὁ σπουδαιότερος, ἦτοι ὁ ἐπισιτισμὸς τῶν Παρισίων, ἡ κυβερνήσις τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης ἐνετείλατο τῷ Θιέρς νὰ διακόψῃ πᾶσαν περαιτέρω συζήτησιν ἢ καταλίπῃ τὸ πρῶσικόν στραταρχεῖον, ὅπερ καὶ ἐγένετο τῇ 6ῃ Νοεμβρίου, καί περ τοῦ Βισμάρκ ὑπισχνουμένου σιωπηλὴν ἀνακωχὴν ἐχθροπραξιῶν ἐκ μέρους τῶν Γερμανῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα, ὅπως διενεργηθῶσιν αἱ ἐκλογαὶ τῶν πληρεξουσίων καὶ καταρτισθῆ ἡ συνέλευσις.

Ἐκτοτε τὸ πᾶν περιμένεται ἀπὸ τῆς τύχης τῶν ὀπλων, κατὰ δὲ τὸν Λείγγρα, τὴν Βόρειον Γαλλίαν καὶ τὴν νοτιανατολικὴν, διαδραματίζονται ἔργα στρατιωτικὰ μεγάλης στρατιωτικῆς ἀξίας, ἐνῶ οἱ Παριῖσιοι, τρώγοντες μετὰ μεγίστης φειδοῦς τὸν ἀπομείναντα αὐτοῖς ἄρτον, ἀνθίστανται γενναίως κατὰ τῶν πολιορκούντων αὐτούς. Κατὰ τὸν μῆνα Νοέμβριον ὁ γαλλικὸς τοῦ Λείγγρα στρατὸς ἀνοργανωθείς ἀνακτᾷ τὴν Αὐρηλίαν τὴν 10ην Νοεμβρίου, ἀφοῦ τὴν 9ην ἐνίκησε τὸν Von-der-Tann εἰς Coulmiers καὶ τὸν

ἀναγκάζει εἰς ὑποχώρησιν. Ἀτυχῶς δ' d'Aureilles δὲν ἐπωφελεῖται τῆς νίκης, ὁ δὲ Von-der-Tann ἐνισχύεται διὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Μεκλεμβούργου, ὅστις τὴν 17ην Νοεμβρίου νικᾷ καὶ βιάζει εἰς ὑποχώρησιν τὸ ἀριστερὸν τῶν Γάλλων παρὰ τὴν Dreux, ὅθεν ἠδύναντο ν' ἀπειλήσωσι τὸ γερμανικὸν ἐν Βερσαλλίαις γενικὸν στραταρχεῖον. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ὁ πρῶν πολιορκητικὸς τοῦ Metz στρατὸς τῶν Γερμανῶν ὑποδιαίρεται καὶ λαμβάνει μέρος εἰς τὰς ἐνεργητικὰς ἐπιχειρήσεις· καὶ ὁ μὲν Manteuffel βαίνει πρὸς τὴν Βόρειον Γαλλίαν, ἀφοῦ ἐνδυναμόνει τοὺς πολιορκητὰς τῶν κατὰ τὴν βορειοανατολικὴν Γαλλίαν φρουρίων, ὁ δὲ πρίγκιψ Φριδερίκος Κάρολος δρομαίως κατέρχεται παρὰ τὸν Λείγγρα, ἐνῶ ἑτεραι δυνάμεις ἐνισχύουσι τὸν κατὰ τὴν νοτιοανατολικὴν Γαλλίαν Werder.

Κατὰ τὰ τέλη Νοεμβρίου, συστηματοποιηθείσης ἤδη τῆς φρουρᾶς τῶν Παρισίων κατόπιν συνηνοήσεως τοῦ Trochy καὶ τοῦ d'Aureilles, ἀναλαμβάνεται ἡ ἀμφοτέρωθεν κατὰ τῶν Γερμανῶν ἐπίθεσις. Τὴν 30. Νοεμβρίου 100,000 Παρισινῶν ὑπὸ τὸν Ducrot ἐξέρχονται τῶν Παρισίων, κυριεύουσι πέραν τοῦ Marne θέσεις τινὰς τῶν Γερμανῶν καὶ ἀπειλοῦσι τὴν διάρρηξιν τῆς πολιορκητικῆς γραμμῆς, ἀναγκάζονται ὅμως νὰ ἐπανέλθωσιν ἄπρακτοι εἰς Παρισίους τὴν 4. Δεκεμβρίου, μὴ ἠττηθέντες, ἀλλὰ διότι ὁ μέλλων νὰ βαδίσῃ εἰς συνάντησίν των στρατηγὸς d'Aureilles, ἀρχόμενος τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ τὴν 28. Δεκεμβρίου, ἀναχαιτίζεται εἰς Beaume ὑπὸ τοῦ Φρεδερίκου Καρόλου, καὶ ἐνταῦθεν ἄρχεται σειρὰ μαχῶν καὶ ἀγώνων, οἵτινες ἀπέληξαν εἰς τὴν ἐκ νέου κατάληψιν τῆς Αὐρηλίας (5. Δεκεμβρίου) ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, εἰς τὴν διάσπασιν τῆς γραμμῆς τοῦ στρατοῦ τοῦ Λείγγρα καὶ τὴν ἐξ ἀνάγκης εἰς δύο διακεκριμένας στρατιὰς ὑποδιαίρεσιν τοῦ

στρατοῦ τούτου. Καί ἡ μὲν μία στρατιά ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Chanzy βαίνει ὑποχωροῦσα καὶ προασπίζεται τὴν le Mans προσκλήσασα δὲ νέας δυνάμεις, ἐτοιμάζεται εἰς νέας ἐπιθετικὰς πρὸς Παρισίους ἐπιχειρήσεις, ἡ δ' ἑτέρα ὑπὸ τὸν Βούρβυκην συσπειρωθεῖσα παραμένει περὶ τὴν Bourges, Gien καὶ Nevers. Ἡ θέσις τῶν δύο στρατιῶν τούτων κρατεῖ μετέωρον τὸν Φρεδερίκον Κάρολον καὶ τὸν μέγαν δούκα τοῦ Μεκλεμβούργου.

Κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα ὁ εἰς τὴν Βόρειον Γαλίαν Manteuffel ἐκβιάζει τὸν Βόρειον Γαλλικὸν στρατὸν νὰ κενώσῃ τὴν Amiens, ἣν καὶ καταλαμβάνει τὴν 29. Νοεμβρίου κατόπιν τῆς ἡττῆς τῶν Γάλλων εἰς Moreil (27. Νοεμβρίου)· βαίνων δὲ πρὸς δυσμὰς καταλαμβάνει τὴν Rouen (6. Δεκεμβρίου) καὶ τὴν ἐπὶ τῆς θαλάσσης Dieppe (9. Δεκεμβρ.), ἀπειλεῖ δὲ καὶ τὴν Havre. Ἄλλ', ἐνῶ ὁ Manteuffel ἐργάζεται πρὸς δυσμὰς, ὁ νέος ἀρχηγὸς τοῦ Βορείου γαλλικοῦ στρατοῦ στρατηγὸς Faidherbe ἀνοργανίζει τὸν στρατὸν αὐτοῦ καὶ ἀναλαμβάνει τὴν πρὸς νότον πορείαν· βαίνων δὲ ἀνατολικῶς τῆς Amiens ἀπειλεῖ νὰ κατέλθῃ εἰς Παρισίους. Καὶ ὅμως ἐγκαίρως προλαβὼν ὁ εἰς Amiens δρομαίως ἐπανελθὼν Manteuffel προσφέρει αὐτῷ μάχην (23. Δεκεμβρίου) εἰς Pont-Noyelles, καθ' ἣν, καίπερ ὑπὸ τὴν τακτικὴν ἐποψίν νικηταὶ οἱ Γάλλοι, δὲν δύνανται ὅμως ν' ἀκολουθήσωσι τὴν πρὸς νότον πορείαν των, καὶ ἀποσύρονται ἐκ νέου πρὸς βορρᾶν. Εἰς τὴν πρὸς νότον πορείαν τοῦ Faidherbe συμπίπτει ἡ ἐν Παρισίοις ἐπίσης σπουδαία ἐξοδος τῆς 21. Δεκεμβρίου πρὸς τὰ βορειοανατολικά, ὁπόθεν φαίνονται οἱ Παρισίνοὶ ἀποπειρώμενοι νὰ δώσωσι τὰς χεῖρας εἰς τὸν λίαν μακρὰν εὐρισκόμενον Βόρειον γαλλικὸν στρατὸν.

Οὕτω περὶ τὰ τέλη τοῦ Δεκεμβρίου παρίσταται σχεδὸν πλήρεις καὶ τετελεσμένον ἀρχικόν τι σχέδιον τοῦ πρωστικοῦ ἐπι-

τελείου. Τὸ σχέδιον τοῦτο μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Sedan συνίστατο εἰς τὸ νὰ χαραχθῶσι περίξ τῶν Παρισίων δύο κύκλοι περιβολῆς, ὁ μὲν ὑπ' αὐτὰ τὰ τείχη τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης διὰ τὴν κύκλωσιν καὶ προσβολὴν αὐτῆς, ὁ δ' ἕτερος κύκλος ἐν ἐξωτερικῇ ἀποστάσει, ὅπως ἐμποδίζωνται οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις μορφούμενοι γαλλικοὶ στρατοὶ νὰ πορευθῶσιν εἰς βοήθειαν τῆς πρωτευούσης. Ὁ δεῦτερος οὗτος κύκλος κατὰ τὰ τέλη τοῦ Δεκεμβρίου εἶναι σχεδὸν πλήρης. Ἄναχωροῦν ἀπὸ τῆς Thionville καὶ τοῦ Metz διέρχεται ἀπὸ τοῦ Montmedy, Sedan, Laon καὶ Soissons, la Fère, Amiens, Rouen, Dreux, Chartres καὶ Nogent-le-Rotrou, Vendôme, Blois, Orléans, Sens, Troyes, Chaumont, Besoul, Mulhouse, Neuf-Brisach, Schletstad καὶ Strasbourg. Ἐπὶ τῆς ἀπεράντου γραμμῆς ταύτης εὐρίσκονται διατεθειμένα σώματα στρατοῦ, διαφόρου δυνάμεως κατὰ τὰς κατεχομένας θέσεις καὶ τὴν πρόβλεψιν γαλλικῆς ἐπιθέσεως. Ὅλα τὰ σώματα ταῦτα διατελοῦσιν ἐν διαρκεῖ κοινωνίᾳ, ἀφείλυντα ἐν ὥρᾳ κινδύνου νὰ συγκεντρῶνται ἐπὶ τῶν ἀπειλουμένων σημείων, ὅπως ἀποκλείσωσι τὴν διάβασιν παντὸς γαλλικοῦ στρατοῦ, τείνοντος νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τῶν Παρισίων. Τοῦτο καὶ συνέβη ἤδη. Ὅταν μετὰ τὴν μάχην τῆς Coulmiers ἐκινδύνευσεν ἡ θέσις τοῦ στρατηγοῦ Von-der-Tann, ὁ πρίγκιψ Φρεδερίκος Κάρολος, ἐλθὼν ἤδη ἀπὸ Mets εἰς Troyes, ἔδραμε παρατυχᾶ εἰς βοήθειαν αὐτοῦ. Ἐπίσης εἰς τὴν βορειον Γαλίαν, ἐνῶ ὁ Manteuffel ἐκυρίευε τὴν Rouen καὶ εἰργάζετο παρὰ τὴν θάλασσαν, ἠδυνήθη οὗτος τάχιστα νὰ ὀπισθοπορήσῃ ἐπὶ τὴν Amiens καὶ φράξῃ τὴν πρὸς νότον πορείαν τοῦ στρατηγοῦ Faidherbe διὰ τῆς μάχης ἐν Pont-Noyelles. Οὕτως οἱ Γερμανοὶ διὰ τῆς κοινωνίας τῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ περιβολῇ σωμάτων δύνανται τάχιστα νὰ παρουσιάσωσιν ἐπὶ

σημείου απειλουμένου δύναμιν τουλάχιστον 100—150 χιλιάδων ἀνδρῶν.

Αἱ γερμανικαὶ δυνάμεις, αἱ ἐργαζόμεναι ἐπὶ τοῦ δευτέρου τούτου κύκλου, εἶναι ἤδη διηρημέναι εἰς τέσσαρας στρατιάς. Ἡ 1η εἰς τὸν βορρᾶν ὑπὸ τὸν Manteuffel ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς Mézières, ἣν πολιορκεῖ, εἰς Rouen, ἣν κατέχει, καὶ συγκοινωνεῖ πρὸς τὴν στρατιάν τῆς δύσεως διὰ τῆς Nantes καὶ Dreux. Πρὸς δυσμὰς εἶναι ἡ στρατιὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Μεκλεμβούργου. Εἰς τὸ κέντρον, νοτίως τῶν Παρισίων, ἴσταται ὁ Φρεδερίκος Κάρολος, συνδεδεμένος μετὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Μεκλεμβούργου διὰ τοῦ σώματος τοῦ στρατηγοῦ Von-der-Tann, ὅπερ καταλαμβάνει ἐκ νέου τὴν Orléans. Τέλος πρὸς ἀνατολὰς εὐρίσκεται ἡ στρατιὰ τοῦ Werder, διηρημένη ἔμπροσθεν τῆς Belfort καὶ ἐπὶ τὴν Bourgoigne. Ὁ Werder κοινώνει μετὰ τοῦ Φρεδερίκου Καρόλου διὰ τῆς κοιλάδος τῆς Yonne. Οὕτως ἔχουσι τὰ πράγματα κατὰ τὰ τέλη τοῦ Δεκεμβρίου, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τοὺς γερμανικοὺς στρατοὺς, ἐνῶ ἀπέναντι αὐτῶν ὑφίσταται ὁ στρατὸς τοῦ Βορρᾶ καὶ ὁ τοῦ Λείγηρος, ἀποχωρισμένους εἰς δύο, τὸν τοῦ Chanzy καὶ Βούρβαχη, ὧν μόνοι οὗτοι δύνανται νὰ συνδυάσωσι τὰς ἐνεργείας ἀπέναντι τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Μεκλεμβούργου καὶ τοῦ πρίγκιπος Φρεδερίκου Καρόλου, ἐνῶ ὁ δὲ Faidherbe μένει ἀπολύτως μόνος κατὰ τοῦ Manteuffel, κατὰ δὲ τοῦ Werder μικραὶ τινες γαλλικαὶ δυνάμεις εἰσὶ παρὰ τὴν Besançon, ἀπέναντι δὲ τῆς Dijon ὁ Γαριβάλδης μετὸς τοῦ εθελοντὰς αὐτοῦ, ἣν ζ καταλαμβάνει οὗτος τὴν 28 Δεκεμβρίου.

Ὁ Ἰανουάριος μὴν ἀρχεῖται μετὰ νέας ἐπιθετικὰς ἐπιχειρήσεις ἐκ μέρους τῶν Γάλλων. Ὁ ὑπὸ τὸν Faidherbe βόρειος γαλλικὸς στρατὸς ἀνοργανωθείς πορεύεται ἐπὶ τὰ πρόσω, ἀλλὰ τὴν 2 καὶ 3. Ἰανουαρίου, καὶ πέρ μὴ ἤττηθῆς εἰς Bapaume,

ἀναγκάζεται εἰς ὑποχώρησιν, καταστρέφεται δὲ τὴν 19ην Ἰανουαρίου ἐξωθῆ τῆς St Quentin, καὶ ἀναγκάζεται νὰ προσφύγῃ ὑπὸ τὰ βόρεια τῆς Γαλλίας φρούρια. Ἡ μάχη αὕτη συμπίπτει μετὰ τὴν ἀπελπιστικὴν τῶν Παρισίων ἐξόδον. Ἐν τῷ αὐτῷ χρονικῷ διαστήματι ἢ παρὰ τὴν le Mans στρατιὰ τοῦ Chanzy ἀποπειρᾶται νὰ διασπᾷ τὴν ἀπέναντι αὐτῆς γερμανικὴν στρατιάν, ἀλλ' ἠττᾶται καὶ καταλείπει τὴν πόλιν (11 Ἰανουαρίου), προσφεύγει δὲ ὅπως ἀνοργανωθῆ ἔτι μακρότερον πρὸς δυσμὰς, ἐνῶ ἡ ὑπὸ τὸν Βούρβαχην στρατιὰ, ἐνισχυθεῖσα καὶ λαβοῦσα τὸν τίτλον ἀνατολικὸς στρατὸς, ἐπιλαμβάνεται τῆς παρακεκινδυνευμένης ἐκτρατείας, ὅπως λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Belfort, καὶ ἡ βαδίσῃ ἐκεῖθεν πρὸς βορρᾶν, ὅπως ἀποκόψῃ τὰς μετὰ τῆς Γερμανίας συγκοινωνίας τοῦ ἐχθροῦ, ἢ καὶ μεταφέρῃ τὸν πόλεμον εἰς τὴν Βάδην. Ἄλλ' ὁ Werder τὸν προλαμβάνει, κενώνει τὴν Dijon, τὴν Cray, τὴν Vesoul, μάχεται κατ' αὐτοῦ τὴν 9 Ἰανουαρίου παρὰ τὴν Villersexel, τῷ διαφιλονεικεῖ τὴν πορείαν εἰς Arsey καὶ St Marie (τὴν 13 Ἰανουαρίου), καὶ ὑπερασπίζεται μετ' ἀπαρμίλλου γενναιότητος τὴν γραμμὴν τῆς Lisaine ἐξωθῆ τοῦ Belfort εἰς τὰς αἵματηρὰς μάχας τῆς 15, 16 καὶ 17 Ἰανουαρίου. Οὕτω ναυαγεῖ ὁ Βούρβαχης καὶ ὀπισθοχωρεῖ, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Manteuffel, ἀπασχολήσας τὴν 21, 22. καὶ 23. Ἰανουαρίου τὸν ἐν Dijon Γαριβάλδην, καταλαμβάνει τὰς πρὸς Lyon καὶ ἐν γένει πρὸς νότον ὑποχωρητικὰς γραμμὰς τοῦ ἀνατολικοῦ στρατοῦ. Τοῦτο δὲ συμπίπτει (28 Ἰανουαρίου) μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς ἀνακωχῆς, ἣν οἱ ἐν Παρισίοις ἀναγκάζονται νὰ αἰτήσωσι τὴν 23 Ἰανουαρίου, κατόπιν τῆς ἀποτυχίας τῆς ἀπελπιστικῆς ἐξόδου τῆς 19 Ἰανουαρίου, καὶ ἐν πλήρει γνώσει τῆς καταστάσεως τῶν στρατῶν τοῦ Faidherbe, τοῦ Chanzy καὶ τοῦ Βούρβαχη, ὅστις ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ

της θέσεως, εἰς ἣν εὐρίσκεται, ἀποπειρᾶται αὐτοκτονίαν.

Πραγματικῶς ἡ περαιτέρω ἀντίστασις ἦτο ἀδύνατος ἐρεξῆς, ἐὰν μὴ, σύμπασα ἡ Γαλλία ὡς εἰς ἀνὴρ, κατὰ μέρος ἀφιμεμένων τῶν διαιρέσεων, δὲν ἀνελάμβανε τὴν διεκδίκησιν τῆς σωτηρίας αὐτῆς, διαιωνίζουσα τὸν πόλεμον μέχρι τῆς τοῦ ξένου ἀπελάσεως ἢ τῆς παντελοῦς ὑπ' αὐτοῦ κατακτήσεως τῆς χώρας.

Ἄλλ' οἱ ἥρωικοί χρόνοι τῆς Γαλλίας ἐκρύβησαν, μόνος δὲ εἰς Γαμβέττας δὲν ἠδύνατο νὰ κατασφάξη 750,000 Γερμανῶν, πατούντων τὸ γαλλικὸν ἔδαφος καὶ ἐχόντων ἕτερον στρατὸν, τὸν ἤμισυν τουλάχιστον τούτου, ἔτοιμον εἰς ἐπικουρίαν, οἱ δὲ Παρίσιοι δὲν ἠδύνατο ν' ἀνθιξωσιν ἐπὶ πλέον ἐλλείψει ἀπολύτῳ τροφῶν· σημειωτέον δὲ, ὅτι καὶ ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν βορειοανατολικὴν Γαλλίαν φρούρια εἶχον διαδοχικῶς καταπίσει (1).

Ἡ ἀναχωρῆ ὑπογραφεῖσα ἴσχυεν ἀπὸ τῆς 28 Ἰαν. διὰ

(1) Ἡ Verdun παρεδόθη τὴν 9 Νοεμβρίου — ἡ Phalsbourg τὴν 13 Δεκεμβρίου — ἡ Montmedy τὴν 14 Δεκεμβρίου — ἡ Mézières τὴν 2 Ἰανουαρ. — ἡ Rocroy τὴν 3 Ἰανουαρ. — Τέλος, ἀρξαμένων τῶν περὶ ἀναχωρῆς διαπραγματεύσεων, παρεδόθη ἡ Longwy τὴν 25 Ἰανουαρίου, κατόπιν δὲ καὶ ἡ κατὰ τὴν νοτιοανατολικὴν Γαλλίαν Langres. Περὶ τῶν ἐκπολιορκήσεων τῶν φρουρῶν τούτων οὐδένα ἕτερον ποιούμεθα λόγον, καθόσον αἱ πολιορκίαι αὐτῶν οὐδὲν ἰδιαιτέρον παριστῶσιν ἢ τὴν γενναίαν τῶν φρουρῶν ἀντίστασιν εἰς τὸν βάρβαρον βομβαρδισμόν. Μόνον ἡ Verdun παρεδόθη ἀδίκως κατόπιν γενναίας καὶ νικηφόρου ἐξόδου· λέγεται ὅτι, ἐρωτηθεὶς ὁ στρατηγὸς διοικητὴς ὑπὸ τῶν Πρώσων, ἀπεκρίθη ὅτι μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Metz δὲν ἐνόει τὸν λόγον τῆς περαιτέρω ἐξοχολουθῆτος τοῦ πολέμου. Ὁλον τῶν φρουρῶν τούτων αἱ φρουραὶ καὶ τὸ ὕλικόν τοῦ πολέμου περιήλθον εἰς χεῖρας τῶν πολεμίων. Μόνη ἡ μικρὰ Bitché ἀνέστη ἐφ' ὅλον τὸν πόλεμον.

τοὺς Παρισίους, μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας διὰ τὰς ἐπαρχίας· ἐξηροῦντο δὲ ταύτης οἱ νομοὶ Côte-d'or, Haute-Saône, Doubs καὶ Haut-Rhin, ἐν οἷς ἠγωνίζοντο ὁ Γαριβάλδης (ἐν Dijon) καὶ ὁ ἀνατολικὸς στρατὸς, διότι οἱ Πρώσοι, ἐποφθαλμιῶντες τὴν Ἀλσατίαν δόλοκληρον, ἐπεζήτουν τὴν ἄλωσιν τῆς ἐτι ἀντισταμένης Belfort ὡς καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ ὑπὸ τοῦ Werder ἔ Manteuffel περιζωσθέντος γαλλικοῦ ἀνατολικοῦ στρατοῦ, οὗτινος ὅμως περὶ τὰς 80,000 ἠδυνήθησαν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰ Ἑλβετικὰ χῶματα τὴν 1ην Φεβρουαρίου.

Οὕτως ἀπέληξεν ὁ πόλεμος, ὃν ἤρξατο μὲν ἡ ἰδέα τῆς αὐτοσυντηρήσεως, ταυτοχρόνως δὲ καὶ ἡ ἀπρονοητία τοῦ Ναπολέοντος, διετήρησε δὲ ἐπὶ μῆνας πολλοὺς ὁ ἥρωισμὸς τῶν Παρισίων καὶ ὁ ἀκάματος Γαμβέττας, ἐπέρανε δὲ ἡ παντελής ἔλλειψις πατριωτισμοῦ ἐν τῷ συνόλω τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ.

Μετὰ τὴν κεραλαιώδη καὶ λίαν παρρηλικὴν ἀφήγησιν τῶν ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου γεγονότων μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὰς λεπτομερείας, ἀναγράφοντες ταύτας διαδοχικῶς, ὅπως ἐδημοσιεύθησαν κατὰ τὰ ἰδιαιτέρα καὶ μερικὰ τοῦ πολέμου θέατρα.

Β'. Τὰ κατὰ τὴν Βόρειον Γαλλίαν στρατιωτικὰ ἔργα.

(Ἀπὸ τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου μέχρι τέλους τοῦ πολέμου)

Ἀπὸ τῶν τελευταίων συμβάντων, περὶ ὧν εἴρηται ἐν τῷ τετάρτῳ ἡμῶν ἄρθρῳ περὶ τοῦ γαλλοπροσσικοῦ πολέμου, ἡ στρατιωτικὴ τῶν μερῶν τούτων κατάστασις δὲν παρουσιάζει τι νέον ἄξιον προσοχῆς μέχρις ὑπερμεσοῦντος τοῦ Νοεμβρίου. Ἄλλ' ἔκτοτε αἱ στρατιωτικαὶ κινήσεις τοῦ ἐκ Metz ἐπὶ κεφαλῆς τῆς 1ης γερμανικῆς στρατιᾶς ἐρχομένου στρατηγοῦ Manteuffel προδηλοῦσιν ἐπιχειρήσεις καὶ κατὰ τοῦ Βορείου γαλλικοῦ στρατοῦ, ὃν ὀργανίζει μὲν ὁ Βούρβαχης, μετακαλεῖται ὅμως περὶ τὴν 23 Νοεμβρίου, προσκληθεὶς εἰς

τὴν διοίκησιν τοῦ 18ου σώματος μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Keratry, δυσαρεστηθέντος κατὰ τοῦ δικτατοροῦντος Gambetta.

Τὸν Βούρβαχην διεδέχθη κατόπιν εἰς τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βορείου γαλλικοῦ στρατοῦ ὁ Faidherbe.

Αἱ κινήσεις αὗται τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων, ἅτινα ἀπὸ τῆς 19 Νοεμβρίου διήλθον διὰ τῆς Chauny πρὸς τὴν Ham καὶ Noyon, ἐνῶ ἕτεροι φάλαγγες ἔρχονται διὰ Rocroy, Mézières, Cambrai, St. Quentin, Terniers, la Fère, προδήλως ἀποδεικνύουσι τὸν σκοπὸν τοῦ ἀποκόψαι πᾶσαν προσπάθειαν τοῦ Βορείου γαλλικοῦ στρατοῦ, νὰ κατέλθῃ καὶ συντρέξῃ εἰς τὴν λύσιν τῆς πολιορκίας τῶν Παρισίων. Ὁ γερμανικὸς οὗτος στρατὸς προώριστα νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ τοῦ Βορβᾶ, τῆς Somme καὶ τῆς Νορμανδίας, λαμβάνων ὡς στρατιωτικούς σκοποὺς τὴν Amiens καὶ τὴν Rouen.

Τῶντι μετὰ προκαταρκτικὰς τινὰς ἐνεργείας ὁ γαλλικὸς στρατὸς κατεῖχε τὴν Amiens καὶ τὸ περὶ αὐτὴν κεχαρακωμένον στρατόπεδον· βλέπων δὲ προσεγγίζοντα αὐτῷ ἐξ ἀνατολῶν καὶ νότου τὸν γερμανικὸν στρατὸν, ἤσθάνθη ἑαυτὸν κινδυνεύοντα ν' ἀποκλεισθῇ εἰς Amiens, πρὶν ἢ εἰσέτι καλῶς ὀργανωθῇ. Ἐντεῦθεν ἀπεράσισε τὴν ὑποχώρησιν, καὶ, ὅπως καταστήσῃ ταύτην εὐχερεστέραν καὶ παρακωλύσῃ ἀνενόχλητον τοῦ ἐχθροῦ πορείαν, ἐδέχθη διὰ μέρους τοῦ στρατοῦ τοῦ μάχην ἐξῶθι τῆς Amiens. Ἡ μάχη αὕτη ἔλαβε χώραν τὴν 27 Νοεμβρίου. Ἡ γαλλικὴ γραμμὴ τοῦ ὄλου στρατοῦ, ὑπολογιζομένου εἰς 25—30 χιλιάδας, ἐξετείνετο ἐξ ἀνατολῶν τῆς Amiens πρὸς νότον αὐτῆς· ἡ μὲν ἀριστερὰ ἕστηρίζετο ἐπὶ τὴν Villers-Bretonneux, ἐπὶ τοῦ σιδηροδρόμου Amiens-Reims, ἡ δὲ δεξιὰ εἰς Boves καὶ Dury, χωρὶα

καίμενα τὸ μὲν ἐπὶ τῆς πρὸς Breteuil ὁδοῦ, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Clermont.

Ἀφ' ἐτέρου ὁ γερμανικὸς στρατὸς, συγκείμενος ἐκ τοῦ 1ου καὶ 8ου σώματος, κατεῖχε θέσιν παράλληλον, ἧς τὸ κέντρον εἰς Moreuil, ἀπέχον μίλια 2 1/2 τῆς Amiens, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Amiens-Compiègne, ἀφ' ἧς καὶ ἐκάλεσαν τὴν μάχην. Οἱ Γάλλοι, καὶ περ γενναίως ἀγωνισθέντες καὶ καρτερικῶς, ἠττήθησαν ὅμως, ὑποχωρησάσης τῆς ἀριστερᾶς καὶ τοῦ κέντρου, καὶ μόνον εἰς Dury διετήρησαν ἄχρις ἐσπέρας τὰς θέσεις αὐτῶν.

Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν οἱ Γάλλοι ἐκουσίως παρήτησάν τὰς εἰς Dury τηρηθείσας θέσεις των, καὶ ὑπεχώρησαν· ἐκενώθη δὲ τὴν αὐτὴν νύκτα (28—29 Νοεμβρίου) ἡ Amiens, ἣν τὴν ἐπαύριον κατέλαβε τὸ ὑπὸ τὸν Goeben σῶμα, τὴν δὲ 30 Νοεμβρίου κατελήφθη καὶ ἡ ἀκρόπολις αὐτῆς, φονευθέντος τοῦ φρουράρχου καὶ παραδοθείσης τῆς ἐν αὐτῇ φρουρᾶς.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν (28 Νοεμβρίου) ἐσυνθηκολόγησεν ἡ la Fère μετὰ διήμερον βομβαρδισμόν, ἐν ᾗ οἱ Γερμανοὶ ἔλαβον 1000 αἰχμαλώτους καὶ 70 πυροβόλα. Ὁ Βόρειος γαλλικὸς στρατὸς, κενώσας τὴν Amiens, ὑπεχώρησεν ἐν καλῇ τάξει, χωρὶς νὰ καταδιωχθῇ ὑπὸ τοῦ Manteuffel, κατὰ τὴν διεύθυνσιν Doulens καὶ Arras. Ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ τοποθετήσῃ αὐτοῦ, ἐρειδόμενος ἐπὶ τῶν βορείων φρουρῶν, ἀρκούντως ἀσφαλῶν, ἤρξατο ἀνοργανώσεως.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὸ οἱ Γερμανοὶ ἐξῆλθον τῆς Amiens, μὴ φοβούμενοι νέαν γαλλικὴν ἐπίθεσιν, καὶ ἐβάδισαν πρὸς δυσμᾶς. Οὕτω δὲ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Δεκεμβρίου ὁ γερμανικὸς στρατὸς τοῦ Βορβᾶ κατακλύζει τὴν βόρειον δυτικὴν παραλίαν, καὶ τὴν 6 Δεκεμβρίου στρατεύματα γερμανικὰ εἰσέρχονται εἰς Rouen, ἐνῶ ἕτεροι φάλαγγες αὐτῶν ἀπὸ τῆς 2 Δεκεμβρίου

εισήλασαν εἰς Abbeville, προχωροῦσι δ' ἄλλαι πρὸς τὴν Doulens. Τὴν 9 Δεκεμβρίου κατελήφθη καὶ ἡ ἐπὶ τῆς θαλάσσης Dieppe, ἀπειλεῖται δὲ καὶ ἡ Havre ὑπὸ ἰσχυρῶν δυνάμεων, καὶ περ ἀρκούντως ἰσχυρὰ οὔσα· οὐχ ἤττον ὅμως οὐδὲν κατ' αὐτῆς ἐπιχειρεῖ ὁ Manteuffel, μάλιστα δὲ Πρωσσοί, ἀποπειραθέντες νὰ προσεγγίσωσι τὴν ἀπέναντι τῆς Havre ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τοῦ ποταμοῦ ὄχθης Honfleur, ἀπεσύρθησαν ἅμα σῶμα γαλλικόν, οὐχὶ τοῦ βορείου στρατοῦ, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Σηκουάνα ἐργαζομένων, προσδραμὸν κατέλαβε θέσεις περὶ τὴν Pont l'Evigne.

Τὴν 9 Δεκεμβρίου ἀρίκετο εἰς Lille ἐπὶ ἀεροδρόμος εἷς ὑπασπιστὴς τοῦ ἐν Παρισίοις Trochy· συνεννοηθεὶς δὲ μετὰ τῶν ἐκεῖ ἀρχῶν, ὑπέδειξε τὴν ἀνάγκην σπουδαίας ἐνεργείας ἐκ μέρους τοῦ βορείου στρατοῦ, καὶ πραγματικῶς εἰσηκούσθη· ὁ δὲ στρατὸς οὗτος, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ ἀνέκτησε τὸ θάρρος αὐτοῦ, προήλασεν ἐπὶ τὰ πρόσω, πορευθεὶς πρὸς St Quentin καὶ Ham, ὅπερ καὶ κατέλαβεν αἰχμαλωτίσας τὴν ἐκεῖσε μικρὰν γερμανικὴν φρουράν. Προελάσας ἀπὸ ταύτης μέχρι τῆς la Fère, ὅπου ἐπεφάνη τὴν 12 Δεκεμβρίου, ἐστράφη πρὸς τὴν Amiens· καταφθάσας δὲ δλόκληρος παρὰ τὴν πόλιν ταύτην τὴν 17 Δεκεμβρίου καὶ στήσας τὸ στρατήγειόν εἰς Corbie, ὤθησε τὰς προφυλακὰς του μέχρι τοῦ Roye καὶ Mondidier, ἐνῶ ἰσχυραὶ γερμανικαὶ δυνάμεις φαίνονται εἰς Chauny καὶ Clermont (1).

Τὸ θάρρος τοῦτο τοῦ ὑπὸ τὸν Faidherbe γαλλικοῦ στρα-

(1) Corbie εἶναι ὁ ἄ. σταθμὸς ἐπὶ τοῦ αἰδηροδρόμου τοῦ Βορέα. Mondidier καὶ Roye εἶναι ἐπὶ τῶν ἀπὸ Amiens πρὸς Compiègne καὶ Noyon ὁδῶν. Chauny εἶναι ἐπὶ τῆς αὐτῆς διεσθύνσεως, ὀλίγον δεξιὰ τῆς Noyon. Clermont, 15 χιλιομ. ἀπὸ τῆς Creil. Ham, 20 χιλιομ. BA τῆς Roye.

τοῦ, ὃν οἱ Γερμανοὶ ἐνόμιζον ἐντελῶς παραλυθέντα ἀπὸ τῆς εἰς Moreil μάχης τῆς 27 Νοεμβρίου, ἠνάγκασε τὸν Manteuffel νὰ μεταβάλῃ σχέδιον.

Ἐγκαταλιπὼν οὗτος τὸ σχέδιον αὐτοῦ περὶ πολιορκίας τῆς Havre, στρέφεται μεθ' ὅλων τῶν παρ' αὐτῷ δυνάμεων ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς, καὶ καταφθάνει εἰς Amiens, ὅπως ἀντιμετώπισῃ τὸν ἐχθρὸν, ἐνῶ ταυτοχρόνως συγκεντροῦνται δυνάμεις περὶ τὴν Mondidier καὶ Clermont, ὅπως παρακωλύσωσι τὴν πρὸς Παρισίους κατάβασιν τοῦ Faidherbe. Ἐνῶ δὲ ταῦτα διενεργοῦνται, αἱ παρὰ τὰ δυτικὰ παράλια ἀπομείνασαι γερμανικαὶ δυνάμεις ἀνέρχονται τὴν παραλίαν. Αἱ στρατηγικώταται κινήσεις αὗται τοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Manteuffel στρατοῦ, δι' ὧν ὁ Faidherbe κινδυνεύει νὰ περικλεισθῇ εἰς δίκτυον ἐξ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, ἐνῶ ταυτοχρόνως ὁ Manteuffel τὸν ἀντιμετώπιζει παρὰ τὴν Amiens, φέρουσι τὸν γάλλον στρατηγὸν εἰς τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην νὰ προτιμήσῃ ἐν τῶν δύο, ἢ τὴν ὑποχώρησιν καὶ τοποθέτησιν τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατοῦ μεταξὺ Lille, Arras καὶ τῶν ἄλλων κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο ὄχυρῶν θέσεων, ἢ νὰ δοκιμάσῃ τὴν τύχην τῶν ὅπλων, ὅπερ καὶ ἐπροτίμησε. Ἦδη τὴν 20 Δεκεμβρίου γερμανικὸν ἀπόσπασμα ἐκ 2,500 ἀνδρῶν, ἐξεληθὸν ἀπὸ τῆς Amiens, συγκρούεται πρὸς δύο τάγματα τῆς γαλλικῆς μεραρχίας, τῆς ὑπὸ τὸν Paulze d'Yvoy.

Τῆ 23 Δεκεμβρίου οἱ ὑπὸ τὸν Manteuffel καὶ Faidherbe στρατοὶ εὐρέθησαν ἀντιμέτωποι. Αἱ θέσεις, εἰς ἃς ὁ Faidherbe ἀνέμεινε τὴν προσβολὴν τῶν Γερμανῶν, ἦσαν ἄριστα ἐκλελεγμένοι, τὰ στρατεύματά του παρατεταγμένα ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τῶν ποταμῶν Hallnet καὶ Somme, κατεῖχον σειρὰν ὄχυρῶν καὶ ἐν μέρει δενδροσκεπῶν λόφων. Ἡ μάχη ἤρξατο περὶ τὴν 11 π. μ., διαρκέτασα ἄχρι τῆς 6 μ. μ. Πολλὰ χω-

ρία ἐκυριεύθησαν ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τε τῶν Πρώσων καὶ τῶν Γάλλων· περὶ δὲ τὴν 5ην μ. μ. οἱ Γάλλοι, ὑποστηρίζομενοι ὑπὸ τοῦ ἰσχυροῦ πυροβολικοῦ τῶν, κατώρθωσαν νὰ κυριεύσῃσι διὰ τῆς λόγχης τὰ μάλλον ἀμφισβητούμενα χωρία.

Ἡ ἐπελθοῦσα νῦν ἐπέρανε τὴν μάχην, ἀμφοτέροι δὲ διήλθον αὐτὴν κρατοῦντες τὰς ἀρχικὰς αὐτῶν θέσεις (1). Ἡ μάχη αὕτη φέρει τὴν ἐπωνυμίαν «μάχη τῆς Pont-Noyelles», ἣτις κεῖται ΒΑ τῆς Amiens, καὶ ὑπῆρξεν ἡ κλεις τῶν γαλλικῶν θέσεων.

Τὴν νίκην ἀντιποιοῦνται ἀμφοτέροι οἱ διαμαχόμενοι· ὁ μὲν Faidherbe, διότι ἐφ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκράτησε τὰς ἑαυτοῦ θέσεις ἀπέναντι τοῦ ἐπιτεθέντος ἐχθροῦ, παραμείνας δὲ ἐκεῖσε μέχρι τῆς 2 ὥρας μ. μ. τῆς ἐπαύριον (24 Δεκεμβρίου), καὶ μηδὲν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἐνοχληθεὶς, ἀπεσύρθη διὰ νὰ κατασκηνώσῃ μεταξὺ Corbie καὶ Albert, τοῦ Manteuffel μὴ δυνηθέντος ν' ἀναλάβῃ τὴν καταδιώξιν εἰμὴ τὴν ἐπαύριον, δηλαδὴ τὴν 25 Δεκεμβρίου.

Ὁ δὲ Manteuffel ἀφ' ἐτέρου οἰκειοποιεῖται τὴν νίκην διὰ τὴν ἀριθμὸν συλληφθέντων αἰχμαλώτων καὶ διὰ τὴν ἐπελθοῦσαν

(1) Ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας, σχετίζων τὴν μάχην τῆς Pont-Noyelles (23 Δεκεμβρίου) μὲ τὴν ἔξοδον τῶν Παρισίων (24 Δεκεμβρίου) καὶ συνδυάζων αὐτάς, φρονεῖ ὅτι ἡ ἔξοδος ἐκείνη ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Trochy ἐπὶ τῇ ἐλπίδι συναντήσεως μὲ τὸν Faidherbe, ὑποτιθέμενον ὅτι ἔβαινε πρὸς Παρίσιους, ὡς συνέβη καὶ εἰς τὴν ἔξοδον τοῦ Ducrot (30 Νοεμβρίου), προκειμένης συναντήσεως μὲ τὸν d' Aurgilles. Ὁ βασιλεὺς κατακρίνει τὸν Trochy ἐπὶ τούτῳ, ὡς ὄντα ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ ὅτι ὁ Faidherbe, ἵνα καταφθάσῃ ἔξωθεν τῶν Παρισίων, ὤφειλε νὰ διέλθῃ ἐφ' ὅλην δευτέραν γραμμὴν γερμανικῶν στρατευμάτων, κατεχόντων τὰ περὶ τῆς Beauvais, Clermont, Compiègne, Soissons, ἀφ' οὗ προηγουμένως κατανικήσῃ τὸν ἀντιμετωπίζοντα αὐτὸν στρατηγὸν Manteuffel.

ὑποχώρησιν τῶν Γάλλων. Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι, ἂν ὑπὸ τὰ τῆς τακτικῆς φαινόμενα οἱ Γάλλοι δὲν ἠττήθησαν, ἡ στρατηγικὴ νίκη ἔμεινεν εἰς χεῖρας τῶν Γερμανῶν, τοῦ Faidherbe παραιτηθέντος τοῦ σχεδίου αὐτοῦ περὶ καθόδου εἰς Παρίσιους, καὶ ἀναγκασθέντος εἰς ὑποχώρησιν ἐπὶ τὸ βορειαιτέρον.

Ἴδου ἡ περὶ τῆς μάχης ταύτης ἐπίσημος ἔκθεσις τοῦ Faidherbe:

«Ὁ στρατὸς εἶχε πρὸ δύο ἡμερῶν κατασκηνώσει ἐν Corbie καὶ τοῖς χωρίοις τοῖς ἐκτεινομένοις κατὰ μῆκος τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης μικροῦ τινοῦ ρύακος ὀνομαζομένου Hallue, χυνομένου εἰς τὸν Somme εἰς Daours. Εἶχεν ἐκλέξει διὰ πεδῖον μάχης τὰ ὑψώματα τὰ ὑπερκείμενα τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης, ἀφίνων τὴν φροντίδα ὅπως διέλθῃ τὴν κοιλάδα εἰς τὸν ἐχθρὸν, ὅστις ἐρχόμενος ἐξ Amiens ὤφειλε νὰ πλησιάσῃ αὐτὴν ἐξερχόμενος τῆς δεξιᾶς ὄχθης.

«Ὁ στρατηγὸς Faidherbe εἶχε παραγγεῖλει εἰς τὰ στρατεύματα νὰ μὴ ἀντιτάξωσιν ἢ μικρὰν τινα ἀντίστασιν ἐν τοῖς χωρίοις μετὰ ἀκροβολιστῶν, καὶ νὰ φερθῶσιν ἀμέσως ἐπὶ τῶν δεσποζουσῶν θέσεων πρὸς τὰ ὄπισθεν. Ἡ διαταγὴ αὕτη ἐξετελέσθη κατὰ γράμμα, καὶ κατὰ τὴν 41ην ὥραν οἱ δύο στρατοὶ εὐρίσκοντο ἀντιμέτωποι, χωριζόμενοι διὰ τινος κοιλάδος εὐθείας μὲν, ἀλλὰ ἐλώδους, καὶ ἐκανονοβολοῦντο ὑπεράνω τῶν οἰκιῶν μεταχειριζόμενοι ἑκάτεροι 70 ἕως 80 πυροβόλα. Οἱ ἀκροβολισαὶ τοῦ ἐχθροῦ, εἰσδύσαντες ἐν τοῖς χωρίοις, ἀντήλασσον ὡσαύτως τουφεκισμοὺς μετὰ τῶν ἡμετέρων.

«Κατὰ τὴν τρίτην ὥραν καὶ ἡμίσειαν, τοῦ πυρὸς τοῦ πυροβολικοῦ ἐλαττωθέντος ἑκατέρωθεν, ἐδόθη διαταγὴ εἰς τὸ ἡμέτερον πεζικὸν ἐφ' ὅλης τῆς γραμμῆς νὰ βαδίσῃ ἐπὶ τὸν ἐχθρὸν, ὅπως ἀποκρούσῃ αὐτὸν ἐκ τῶν χωρίων πρὸς τὰς ὄπισθεν θέσεις. Ἡ διαταγὴ αὕτη ἐξετελέσθη μετὰ μεγάλης ζωηρότητος καὶ σφοδρότητος. Εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀριστερᾶς ἡ μεραρχία Mulac ἐκυρίευσεν τὸ Daours καὶ Vocquemont, ἡ μεραρχία Bessol ἐκυρίευσεν τὴν Pontnoyelles καὶ Guerrieux. Ἡ μεραρχία Rodin τῶν ἐθνοφυλάκων εἰσῆλθεν εἰς τὸ χωρίον Behancourt. Τέλος ἡ μεραρχία Derroja εἰς τὸ δεξιὸν ἐκυρίευσεν ἐξ ἐφόδου τὰ χωρία Bavelincourt καὶ Prehencourt, καταδιώκουσα τὸν ἐχθρὸν πολὺ πορρωτέρω αὐτῶν.

»Κατὰ τὴν πέμπτην ὥραν ἡ ἐπιτοχία ἦτο πανταχοῦ ἐντελής· ἀλλ' ἐπελθούσης τῆς νυκτός, δὲν διεκρίνοντο πλέον οἱ φίλοι τῶν ἐχθρῶν, καὶ οἱ Πρῶσοι ἐπιωφελήθησαν τῆς περιστάσεως ταύτης καὶ τοῦ ἐπελθόντος ἐξ αὐτῆς διαταγῆς, ὅπως ἐπανεισέλθωσιν ἄνω ἀγῶνος εἰς Daouins, Guerrieux καὶ Behancourt. Τὰ ἡμέτερα στρατεύματα καταλαμβάνοντα ἐκ νέου ὄλας τὰς θέσεις αὐτῶν τῆς προτεραίας διήλθον ἐπ' αὐτῶν τὴν νύκτα καὶ ἔμειναν ἀκόμη καὶ τὴν ἐπαύριον μέχρι τῆς δευτέρας ὥρας μετὰ μεσημβρίαν, ὅπως ἴδωσιν, ἂν ὁ ἐχθρὸς θὰ ἀπεπειρᾶτο νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν μάχην, ὅπερ δὲν ἔπραξεν. Ἐπιθεβαιώσας οὕτω τὴν νίκην του, ὁ στρατὸς μετέβη νὰ κατασκηνώσῃ μεταξὺ Cordie καὶ Albert.

»Τὰ νέα ἡμῶν στρατεύματα ὑπέφερον πολλὴν ἐκ τῆς δριμύτητος τῆς ἐποχῆς καὶ τῶν ἀναπορεύκτων ἐν τοιαύταις περιστάσεσι στερήσεων. Ὁ διανεμηθεὶς αὐτοῖς ἐν τῇ πεδίῳ τῆς μάχης ἄρτος ἦτο πεπηγὸς καὶ ἐπομένως ἄβρωτος. Αἱ ἀπόλεια δύνανται νὰ ὑπολογισθῶσι κατὰ προσέγγισιν εἰς 200 νεκροὺς καὶ 1000 ἢ 1200 πληγωμένους, τὸ πλεῖστον ἐλαφρῶς.

»Ἀγνοοῦμεν τὰς τοῦ ἐχθροῦ, δὲν τὸ ἡμέτερον πυροβολικὸν, ἐντελῶς ἐξυπηρετηθῆν, καὶ τὸ σφοδρὸν πῦρ τῶν ἀκροβολιστῶν μας σπουδαίως ἐβλάψαν. Αἰχμάλωτοι καὶ πληγωμένοι ἔμεινον εἰς χεῖράς μας. Ἡμεῖς τινὲς ἀναπαύσεως ἐν καλοῖς καταλύμασι θὰ χορηγηθῶσιν εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Βορρά.

»Ὁ ἀντιστράτηγος, ἀρχηγὸς τοῦ Βορείου στρατοῦ,
FAIDHERBE.»

Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Pont-Noyelles, περὶ ἧς ἐπραγματεύθημεν, ὁ στρατηγὸς Faidherbe, ὑποχωρήσας πρὸς βορρᾶν, ἔφερε τὸν στρατὸν μεταξὺ Arras καὶ Douai, ὅπως δώσῃ ἡμερῶν τινων ἀνάπαυσιν εἰς τοὺς στρατιώτας του καὶ περιμεινῇ εἰς τὰς τοποθεσίας τῆς Scarpe, ἃς ἐσκόπευε νὰ χρησιμοποίησῃ, τὴν προσβολὴν τοῦ ἐχθροῦ, προσελύνοντος πρὸς βορρᾶν. Γινόντι ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ οἱ ὑπὸ τὸν Manteuffel βαίνοντες ἐπὶ τὰ πρόσω ἠκολούθησαν τὴν γραμμὴν Arras, καὶ κατέλαβον τὴν Albert (25 Δεκεμβρίου) μετὰ δὲ ταῦτα τὴν Bapaume (29 Δεκεμβρίου)· ἐνῶ δὲ τὸ κύριον αὐτῶν σῶμα

εὑρίσκεται εἰς Albert καὶ εἰς Achiet, καὶ οἱ ὄρμηεις αὐτοῦ φαίνονται μέχρι τῆς Boisleux, 4 χιλιομ. ἀπεχούσης τῆς Arras, κεφαλαὶ φαλάγγων σημαίνονται κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς Douai καὶ εἰς Masnières παρὰ τὴν Cambrai. Οὕτω καταφαίνεται, ὅτι σκοπὸς τοῦ Manteuffel εἶναι νὰ ὑπερβαλλῆ τὴν ἀριστερὰν τῶν θέσεων τοῦ στρατοῦ τοῦ Faidherbe καὶ ἀποκόψῃ τὰς συγκοινωνίας αὐτοῦ. Ἄλλὰ, καὶ περ τοῦ Manteuffel ἐκφέροντος τὰς κατοπιτεύσεις αὐτοῦ τόσον ἐγγύς τῶν γαλλικῶν θέσεων, δὲν φαίνεται ὅμως ἀποτολμῶν οὕτος νὰ ἐκτεθῇ κατὰ τοῦ στρατηγοῦ Faidherbe σῶμα πρὸς σῶμα. Βλέπων ἀφ' ἐτέρου ὁ γάλλος στρατηγὸς τὸν ἐχθρὸν εἰς θέσιν ἄκρως ἐπιφυλακτικὴν, καλῶς δ' ἐνδυναμωθείς, ἐφοδιάζει τοὺς ἀνδρας μὲ τριῶν ἡμερῶν ζωοτροφίας, καὶ προάγει τοὺς ὑπ' αὐτὸν εὐθέως κατὰ τῶν ὑπὸ τῶν Πρῶσων κατεχομένων θέσεων.

Τὴν 30 Δεκεμβρίου ὤθησεν ὡς προφυλακὴν τὴν μεραρχίαν Lacoite τοῦ 23ου σώματος, κατόπιν δὲ προήλασεν ὁ ἴδιος, καὶ στηρίζων τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Scarpe πρὸς τὴν Roeux, διηύθυνε τὴν δεξιὰν εἰς τὸ ὕψος τῆς Beaumetz-les-Loges, ὅπως καλύπτῃ τὴν Arras. Οὕτω τὸ μέτωπον τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ κατεῖχε γραμμὴν ἐλαφρῶς κοίλῃν ἔμπροσθεν τῆς πόλεως ταύτης. Ἀφοῦ δὲ ὁ Faidherbe προήγαγε εἰς μᾶλλον τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω κίνησιν ταύτην, μετέβη αὐτοπροσώπως πρὸς Achiet-le-Grand ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ διαχειρισθῇ ἐκεῖθεν τὸν στρατὸν του, ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ γενικῆς προσβολῆς τῆς πρωσσικῶν δυνάμεων. Οἱ Πρῶσοι εἶχον ὡς κέντρον ἐνεργείας αὐτῶν τὴν Bapaume καὶ κατεῖχον τὴν Achiet, Ervilliers, Behagnies, Sapignies καὶ ἕτερά τινα χωρία πρὸς ἀνατολὰς τῆς σιδηροστρώτου ὁδοῦ. Ἡ Bapaume κεῖται ἐπὶ τῶν στρατιωτικῆς ὁδοῦ ἀπὸ Arras εἰς Cambrai κατὰ τὴν συνάντησιν τῆς στρατιωτικῆς ὁδοῦ ἀπὸ Arras εἰς

Peronne, ἀκριβῶς κατὰ τὴν ὀρθὴν γωνίαν τοῦ τριγώνου Arras-Baraume-Cambrai. Βαίνοντες οὕτω οἱ Γάλλοι πρὸς συνάντησιν τοῦ ἐχθροῦ, εὔρον αὐτὸν τὴν 2 Ἰανουαρίου 1871 ἐπὶ τῆς γραμμῆς Courcelles-Ervilliers, ἔνθα καὶ συνεκροτήθη ἐφ' ὄλων τῶν προμνημονευθέντων σημείων ἀγῶν αἱματηρὸς, διαρκέσας ἀπὸ τῆς 10ης πρωίας μέχρι τῆς ἑσπέρας, καθ' ὃν οἱ Γάλλοι ἐκυρίευσαν τὴν Achiet, Behagnies καὶ τὴν Sapignies. Οἱ Γάλλοι εἶχον μόνον 18 πυροβόλα ἀπέναντι 40 πρωσικῶν ὅθεν καὶ ἐξηγοῦνται αἱ σπουδαῖαι αὐτῶν ἀπώλειαι, ἃς ὅμως πλουσίως ἀνταπέδωκαν κατὰ τῶν Πρώσων αἱ διὰ τῆς λόγγης γαλλικαὶ ἐπιθέσεις. Οἱ δύο στρατοὶ διήλθον τὴν νύκτα τῆς 2—3 Ἰανουαρίου ἐπὶ τῶν θέσεων, ἃς τυχαίως κατεῖχον, ὅτε ἐπῆλθε τὸ σκότος. Τὴν ἐπαύριον (3 Ἰανουαρίου) μετ' ὅπως τῆς σελήνης ἤρξατο ἐκατέρωθεν ὁ κανονοβολισμὸς, καὶ ὁ ἀγὼν ἐγενικεύθη πάραυτα ἐφ' ὅλην τὴν γραμμὴν ἀπὸ Favreuil εἰς Baraume. Κατὰ τὸ μέσον τῆς ἡμέρας, μετὰ ἀγῶνα τοῦ πυροβολικοῦ, διετάχθη ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ἐπιτελείου ἡ ἐφοδος· προσβολὴ δὲ διὰ τῆς λόγγης μανιώδης καὶ ἄσπλαγχνος ἐξεδίωξε διαδοχικῶς τοὺς Πρώσους ἐξ ὄλων τῶν σημείων, ἅτινα κατεῖχον εἰσέτι. Τὴν ἑσπερινὴν ὁ ἀγὼν εἶχε περαιωθῆ, τῶν Πρώσων ὀλοσχερῶς ἠττηθέντων μεθ' ὅλας τὰς ἀντιβῆσεις τοῦ στρατηγοῦ Manteuffel.

Ἴδου ἡ περὶ τῶν μαχῶν τούτων, αἵτινες ἀπὸ κοινοῦ φέρουσι τὸ ὄνομα «μάχη τῆς Baraume», ἐπίσημος ἔχθεσις τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Βορείου γαλλικοῦ στρατοῦ·

«Τὴν 1ην Ἰανουαρίου ὁ βόρειος στρατὸς, ἐξελθὼν τῶν γραμμῶν τῆς Scarpe, ἔνθα ὁ πρωσικὸς στρατὸς δὲν ἐτόλμα νὰ τὸν προσβάλῃ, ἔλαβεν ἐπισταθμίαν ἔμπροσθεν τῆς Arras. Τὴν 2 Ἰανουαρίου ἐπορεύθη πρὸς τὰς ἐπισταθμίας, ἃς ὁ ἐχθρὸς εἶχε περὶ τὴν Baraume. Ἡ δευ-

τέρα ταξιαρχία τῆς πρώτης μεραρχίας τοῦ 22ου σώματος ἐκυρίευσεν τὰ χωρία Achiet-le-Grand καὶ Beaucourt. Ἡ πρώτη μεραρχία τοῦ 23ου σώματος, μεθ' ὅλους τοὺς ἠρωϊσμοὺς αὐτῆς, ἀπέτυχεν κατὰ τὴν προσβολὴν τοῦ χωρίου Behagnier, ἀλλ' ὅμως οἱ Πρώσοι, βλεπόντες ἑαυτοὺς ὑπερφαλαγγιζομένους διὰ τῆς ὑφ' ἡμῶν κατοχῆς τῆς Achiet-le-Grand, ἐξεκένωσαν κατὰ τὴν νύκτα καὶ τὴν Behagnier.

»Τὴν 3ην Ἰανουαρίου κατὰ τὴν αὐγὴν ἡ μάχη ἀνενεώθη ἐφ' ὅλην τὴν γραμμὴν. Ἡ πρώτη μεραρχία τοῦ 23ου σώματος ἤλωσε τὰ χωρία Sapignier καὶ Fauveuil, ὑποστηριζομένη ἀριστερόθεν ὑπὸ τῆς μεραρχίας τῶν κινητοποιηθέντων ἐθνοφυλάκων· ἡ δὲ δευτέρα μεραρχία τοῦ 22ου σώματος εἰσήλασε μετὰ σφοδρὰν πάλην εἰς τὸ χωρίον Jefaillers, ὅπερ ἦτο ἔμπροσθεν τοῦ κέντρου τῆς μάχης, καὶ ἐκυρίευσεν τὰς ὀπισθεν πρωσικὰς θέσεις, ἐνεργητικώτατα ὑπερασπισθείσας, ὡς καὶ τὸ χωρίον d'Avesnes-les-Bapaume.

»Ἡ πρώτη μεραρχία τοῦ 22ου σώματος ἐκυρίευσεν ταυτοχρόνως τὴν Grivillers καὶ τὴν Ligny-Thillon. Τὴν ἑσπερινὴν ὥραν εἶχον ἀποδιώξει τοὺς Πρώσους ἀφ' ὅλου τοῦ πεδίου τῆς μάχης, κεκαλυμμένου ὄντος ὑπὸ τῶν νεκρῶν αὐτῶν. Πολυάριθμοι Πρώσοι τραυματῖαι ἔμεινον εἰς χεῖρας ἡμῶν ἐν τοῖς χωρίοις, ἔνθα ἐγένετο ὁ ἀγὼν, ὡς καὶ ἀριθμὸς τις αἰχμαλώτων.

»Δόχοι τινὲς, παρασυρθέντες ἀπὸ τῆς ὀρμῆς τῶν, εἰσήλασαν ἄνευ διαταγῆς ἐν τοῖς προαστείοις τῆς πόλεως Baraume, ἔνθα οἱ Πρώσοι ἤσαν ὠχυρωμένοι εἰς οἰκίας· ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἦτο ἐν σχεδίῳ ἡ κατάληψις τῆς πόλεως ταύτης, κινδυνουούσης οὕτω νὰ καταστραφῇ, οἱ λόχοι οὗτοι ἀνεκλήθησαν νύκτωρ.

»Αἱ ἀπώλειαι τῶν Πρώσων κατὰ τὰς δύο ἡμέρας ὑπῆρξαν ὑπερβολικαί· αἱ ἡμέτεραι σοβαραί.»

»Ὁ στρατηγὸς Manteuffel, διαφιλονεικῶν τὰ τῶν ἡμερῶν τούτων, στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀντιστάσεως τῆς ταξιαρχίας Strusberg πρὸς τὴν ἀποτυχοῦσαν ἐπίθεσιν τῶν Γάλλων κατὰ τῆς Savignies τὴν 2 Ἰανουαρίου, καὶ ἐπὶ τῆς διατηρήσεως τῆς Bapaume ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Goeger (15η μεραρχία) κατὰ τῶν εἰσηλασάντων Γάλλων τὴν 3 Ἰανουαρίου, ἅτινα ὅμως δὲν ἀποκρούει ὁ Faidherbe.

Καί ὅμως, καί περ νικηταί οἱ Γάλλοι, δὲν δύνανται νὰ προβῶσιν, ἀλλ' ἀποσύρονται ἐκ νέου πρὸς βορρᾶν, εἰς τὴν Ar-ras καὶ Douai στηριζόμενοι, καὶ ἐπισταθμεύουσι μεταξὺ Adinfer καὶ Boyelly, τῶν ἔμπροσθεν χωρίων ἐντελῶς ὄντων κατεστραμμένων.

Ἄλλ' ἂν ὁ βόρειος γαλλικὸς στρατὸς ἀποσύρεται καὶ δὲν δύναται ν' ἀναλάβῃ τὰς ἐπιχειρήσεις πρὶν ἢ ἐντελῶς ἀνοργανωθῆ, ὁ γερμανικὸς στρατὸς, ὁ κατ' αὐτοῦ ἐργαζόμενος, ἐπίσης δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐπιχειρήσῃ τι κατ' αὐτοῦ, οὐδὲ προβαίνει εἰς συνάντησίν του. Τῆς 1ης γερμανικῆς στρατιᾶς προίσταται ἤδη ὁ στρατηγὸς Goeben, καθ' ὅσον ὁ στρατηγὸς Manteuffel μετετέθη ἀπὸ ταύτης τῆς ἀρχηγίας εἰς τὴν τῶν στρατευμάτων, ἅτινα ἐργάζονται κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς Γαλλίας πρὸς τὴν Belfort, Dijon κ.τ.λ., ἔνθα ὁ Γαριβαλδῆς καὶ ὁ ἐκεῖ δραμὼν Βούρβαχης τείνουσι πρὸς διάλυσιν τῆς πολιορκίας τῆς Belfort.

Ἡ κατάστασις τοῦ στρατοῦ τοῦ Faidherbe, ἂν μὴ ἀρίστη, δὲν εἶναι ὅμως ἀφ' ἐτέρου κακὴ. Οὗτος, δώσας εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἀνάπαυσίν τινα καὶ ἀνοργανωθείς, συναισθάνεται τῶν Παρισίων τὴν δύσκολον θέσιν ὅθεν μετ' ἀνάπαυλαν ἡμερῶν τινων, ἀρχεται νέων ἐπιχειρήσεων κατὰ τῆς 1ης γερμανικῆς στρατιᾶς, αἵτινες ὅμως τὴν φορὰν ταύτην ἐντελῶς ἀπέτυχον.

Προτιθέμενος ὁ Faidherbe νὰ βαδίσῃ πρὸς Παρισίους, ὧν ἐσκόπει νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν ἐξοδον, ἐπορεύθη ἀπὸ τῆς 16 Ἰανουαρίου κατὰ διεύθυνσιν νοτιανατολικὴν, ὅπως παρακάμψῃ τὸν ἀπέναντί του στρατὸν καὶ ἀπειλήσῃ τὴν γραμμὴν τῆς la Fère, Chauny, Noyon, Compiègne. Ἐν τῇ πορείᾳ αὐτοῦ ταύτῃ ὅμως συνεκρούσθη ἔμπροσθεν τῆς St Quentin μετὰ τοῦ ὄλου τῶν πρωσσικῶν δυνάμεων, αἵτινες ἔδραμον

κατ' αὐτοῦ ἀπὸ Reims, Laon, la Fère, Ham, Peronne (1), ἀπὸ Παρισίους, ἀπὸ Amiens, καὶ τέλος ἀπὸ τῆς Νορμανδίας. Ἀπέναντι τῶν κολοσσιαίων γερμανικῶν δυνάμεων δὲν ἠδυνήθη ν' ἀντιστῆ ὁ βόρειος γαλλικὸς στρατὸς, οὗτινος αἱ τέσσαρες μεραρχίαι μὲν ἠρίθμουν ἐν ὄλω 25 χιλιάδας ἀνδρῶν. Ἡ δύναμις αὕτη, συγκρουσθεῖσα τὴν 17ην, καὶ τέλος τὴν 19 Ἰανουαρίου, ὑπέστη ἤτταν ὀλοσχέρῃ, ὀφειλομένην κυρίως εἰς τὸ ὄλω ἀκοινώνητον τῶν δύο σωματίων, ἀφ' ὧν ὁ στρατὸς συνέκειτο ἀποχωρισμένος εἰς δύο διὰ τῆς διώρυγος Crozat. Οὕτως ὁ Faidherbe εὐρέθη ἐπὶ τέλους εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ παραιτηθῆ τῆς ἀγαπητῆς αὐτῷ ἰδέας νὰ συντρέξῃ τοὺς Παρισίους, καὶ ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς βορρᾶν ἐτι ἄπαξ.

Ἴδου ἡ διήγησις τῶν μαχῶν τούτων.

Ἐτὴν πρωίαν τῆς 17ης Ἰανουαρίου ὁ βόρειος γαλλικὸς στρατὸς κατέλιπε τὰς ἐπισταθμίας αὐτοῦ, ὅπως διευθυνθῆ ἐπὶ τὴν Urvilleis καὶ Mézières-sur-Oise. Ἡ 2α ταξιαρχία τοῦ 22ου σώματος ἀφίκετο ἤδη εἰς Roury, ὅποτε ἀπῆντησε τὰς πρωσσικὰς προφυλακὰς. Βοτῆ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ὅπως δώσῃ εἰς τὸ λοιπὸν τοῦ στρατοῦ καὶ τὰς ἀποσκευὰς τὸν ἀναγκαῖον χρόνον νὰ καταφθάσωσιν.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ἡ ταξιαρχία Foerster, ἣτις εἶχε φθάσει εἰς Vaux, προσεβλήθη βιαίως ὑπὸ τῶν Πρώτων, ὑποδοθηομένων ὑπὸ μιᾶς κανονστοιχίας τῶν 12. Ἡ ἑλλειψὶς ἵππικῶν, ὅπερ εὐρίσκειτο εἰς St Quentin, δὲν ἐπέτρεπε τὴν ἐπαρκῆ τῆς ταξιαρχίας ταύτης ἀπὸ μακρὰν προφύλαξιν, καθόσον οἱ μόνοι αὐτοῖς πλαγιοφύλακες ἦσαν πεζοί. Ἐντεῦθεν προέκυψε καὶ ἡ ἐξ ἀπῆνης κατ' αὐτῆς ἐπίθεσις. Καὶ ὅμως τὸ σῶμα τοῦτο, ὅπερ οἱ Πρῶτοι προσέβαλον ἀπὸ τῆς 10ης 1/2 τῆς πρωίας, ἀντίστη ἰσχυρῶς μέχρι τῆς 3 1/2 μ. μ. Τὸ 43ον σύνταγμα τῆς γραμμῆς ὑπέστη τὴν προσβολὴν μόνον ἐπὶ τινα χρόνον, χωρὶς νὰ καταβληθῆ, εἶτα δὲ τὸ συνέτρεξε τὸ 20ον σύνταγμα τῶν πεζῶν κυνηγῶν. Τοιαύτη ζωηρὰ ἀνίστασις βεβαίως δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ἀνευ ἀπωλειῶν, καὶ τὸ γενναῖον τοῦτο σύνταγμα μετὰ τὴν συμπλοκὴν ἠρίθμει 5 ἀξιωματικούς καὶ περὶ τοὺς ἑκατὸν ἀνδρας ἐκτὸς μάχης.

(1) Τὸ φρούριον Peronne εἶχε παραδοθῆ ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ.

»Οἱ κινητοὶ ἔθνοφύλακες τοῦ Gard προσεβλήθησαν ὑπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ ἱππικοῦ, καὶ δὲν ἤδυνήθησαν ν' ἀνθέξωσιν, ἀλλ' οἱ κινητοὶ ἔθνοφύλακες τῆς Seine-et-Marne ἀντέχουσι ψυχρῶ τῷ αἵματι κατὰ τῆς ἐφόδου, καὶ ὑπερῆσαν τὸ ἱππικὸν νὰ ὑποχωρήσῃ.

»Μεθ' ὅλην τὴν βιαιότητα καὶ τὸ ἀνελπιστον τῆς προσβολῆς, ἡ 4η ταξιαρχία, καί περ μὴ βοηθηθεῖσα ὑπὸ τῆς 2ας ταξιαρχίας, ἦτις ἔμεινεν ἐπὶ τῆς οδοῦ τῆς Roupy ἀναμένουσα, ἐξηκολούθησε τὴν πορείαν τῆς ἐπὶ τὰ πρόσω, καὶ ἤδυνήθη νὰ φθάσῃ εἰς Mézières-sur-Oise καὶ Sery-les-Mézières. Ὁ ἐχθρὸς λοιπὸν δὲν κατώρθωσε νὰ σταματήσῃ τὴν πορείαν τῆς μεραρχίας ταύτης, ἣν ἐδιοικεῖ ὁ στρατηγὸς Bessol.

»Τὸ 23ον σῶμα, ἀκοῦον τὸν κρότον τῶν τηλεβόλων, ἔδραμεν ἐπ' αὐτὸν, νομίσαν σπουδαίαν σύγκρουσιν, ἀλλ' ἀφίκετο πρὸς τὰ μέρη τοῦ Vaux, ὅποτε ἡ 4η ταξιαρχία ἦτο ἤδη εἰς Serancourt. Αἱ φάλαγγες αὐταὶ δραμοῦσαι οὕτω πρὸς ἐνίσχυσιν ὑπέφεραν πολὺ ἐν τῷ δρόμῳ καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψωσιν ἀμάξας τινάς.

»Ἡ πρώτη αὕτη ἡμέρα ὑπῆρξε τὸ προοίμιον τῆς μεγάλης μάχης τῆς 19 Ἰανουαρίου.

»Τὴν 19ην Ἰανουαρ. τὸ 23ον σῶμα εὕρισκετο παρὰ τὴν St Quentin, τῆς μὲν πρώτης μεραρχίας ἐπισταθμευούσης περὶ τὴν Neuville καὶ Gauchy, τῆς δὲ δευτέρας μεραρχίας εἰς Grugis καὶ Castrès. Οἱ Πρώσοι, ἀναλαβόντες τὴν ἐπίθεσιν, προσέβαλον πρῶτον τὴν Castrès, γενναίως ὑπερασπισθεῖσαν ὑπὸ τῆς ταξιαρχίας Gislin, καί περ τοῦ ἐδάφους εὐνοϊκοῦ ὄντος τοῖς Πρώσοις, οὔτινες ἦσαν κύριοι τῶν περιβαλλόντων τὸ χωρίον ὑψωμάτων.

»Ὀλίγον μετὰ ταῦτα προσεβλήθη ἐπίσης ἡ Grugis, ἐνῶ ταυτοχρόνως τὸ τηλεβόλον ἐδρόντα πρὸς τὸ μέρος τῆς Savy, ἔνθα ἐπορεύθη δρομαίως τὸ 23ον σῶμα ὁλόκληρον, στηρίζον τὴν ἀριστεράν του ἐπὶ τῆς διώρυγος.

»Ἡ μεραρχία Deroja, καί περ μὴ προσεβλήθη εἰσαεῖ, ἐπορεύθη εἰς τὰ ὑψώματα, ἔνθα κεῖται ὁ μύλος Παντάνεμος (Tout-Vent), καὶ εἰς τὰς ὄφρυς τοῦ Raulieu, στηρίζουσα ἐπίσης τὴν δεξιὰν ἐπὶ τῆς διώρυγος· ἀλλ' ἀνεπαισθήτως, ἐνῶ ἡ μεραρχία Bessol (22ον σῶμα) ἀνέβη ἐπὶ τῶν βράχων ὀπισθεν, αἱ φάλαγγες τοῦ στρατηγοῦ Deroja (23ον σῶμα) ἔβρεπον ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ καὶ ἀφίκοντο εἰς τὸ ὕψος τῆς Neuville καὶ Mesnil-Saint-Laurent.

»Ἡ γραμμὴ τῆς μάχης ἐξετείνετο οὕτω ἀπὸ τῆς Halmont, Savy, Grugis, τὸν μύλον Tout-Vent, Raulieu-la-Neuville μέχρι τῆς Mesnil-Saint-Laurent. Δυστυχῶς ὡς πρὸς τὰ γαλλικὰ ὄπλα, τὸ 23ον σῶμα ἐχωρίζετο ἀπὸ τοῦ 22ου διὰ τῆς διώρυγος Crozat, περὶ τὴν ὅποιαν ὑπάρχουσιν ἀπρόσβατα ἔλλα, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ κοινωνήσωσι χωρὶς μεγάλης διὰ τῆς Saint-Quentin περιστροφῆς.

»Περὶ τὴν 10 ὥραν π. μ. ἐστάλη παραγγελία εἰς τὸν στρατηγὸν Gislin νὰ καταλίπῃ τὸ χωρίον Castrès, διὰ νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τὰ ὑψώματα. Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ὁ στρατηγὸς Deroja προσεβάλλετο ἐφ' ὅλην τὴν γραμμὴν αὐτοῦ, τὴν δὲ ἔφοδον ὑπεστήριζον σφοδραῖ τοῦ πυροβολικοῦ συγκροτήσεις. Οἱ Πρώσοι ἀκροβολισταί, κατερχόμενοι ἀπὸ τὰς ὄφρυς τοῦ Itancourt, ἐφώρμησαν κατὰ τῶν Γάλλων μετὰ τσαυτῆς τόλμης, ὥστε οὗτοι κατ' ἀρχὰς δὲν ἐπίστευον ὅτι ἐπλησίαζον ἐχθροί, καὶ ἄφησαν νὰ πλησιάσωσιν εἰς διακοσίων βημάτων ἀπόστασιν, φόβῳ ἀπάτης· ἅμα ὅμως ἐδεδαιώθησαν, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἐχθρῶν, πῦρ καλῶς ὑποτρεφόμενον ἐδέχθη τοὺς Πρώσους ἀκροβολιστὰς, τοὺς ἐσταμάτησε παραυτίκα, καὶ τοὺς ἠνάγκασε νὰ ἀποχωρήσωσι μετὰ ταχύτητος μεγαλειτέρας κατὰ τὴν φυγὴν ἐκείνης, μεθ' ἧς ἤρχοντο κατὰ τὴν προσβολὴν. Αἱ τῶν Πρώσων ἀπώλεια ὑπῆρξαν μέγισται τὴν στιγμὴν ἐκείνην, διότι τὸ ἔδαφος κυριολεκτικῶς ἦτο ἐστρωμένον ὑπὸ τῶν νεκρῶν αὐτῶν.

»Οἱ Γερμανοὶ τότε προήλασαν ἀθρόα τὰ τάγματα αὐτῶν. Ὁ στρατηγὸς Bessol, πρὸς ἀναχαλίτισιν τῆς προσβολῆς ταύτης, προήγαγε μίαν κανονοστοιχίαν τῶν 4, ἣτις ὅμως ὑπῆρξεν ἀνεπαρκῆς καὶ παραυτίκα κατεσυντρίβη ὑπὸ τοῦ συγκλίνοντος πυρὸς πλειόνων πρωσικῶν κανονοστοιχιῶν, ἀντικατέστη ὅμως πάραυτα δι' ἑτέρας τῶν 12, ἦτις καὶ ἀμέσως ἤρξατο ἀναγκάζουσα τὰς πρωσικὰς κανονοστοιχίας νὰ ἀραιώσωσι τὸ πῦρ αὐτῶν. Ἀλλὰ νέα τις κανονοστοιχία, ἀποσταλείσα εἰς ἐνίσχυσιν τῶν Πρώσων, ἠνάγκασε τοὺς Γάλλους ν' ἀλλάξωσι θέσιν· καὶ ἐνῶ ὁ στρατηγὸς Bessol ἐπέβλεπε καὶ διεύθυνεν αὐτὸς ὁ ἴδιος τὰς κινήσεις, ἐτραυματίσθη σοβαρῶς κατὰ τὴν γαστέρα ὑπὸ τμήματος ὀβουζίου.

»Ἡ μεραρχία Deroja κατεῖχε διὰ τῶν ἀκροβολιστῶν αὐτῆς ὄφρυς λίαν ὑψηλὰς, ὅθεν ἐμπόδιζε τὴν τοῦ ἐχθροῦ προσπέλασιν. Μία κανονοστοιχία τῶν 8 ἦτο τοποθετημένη εἰς τὴν θέσιν τὴν καλουμένην la Maison de Raulieu, καὶ διετήρησεν ἐφ' ὅλον τὸν ἀγῶνα τὴν ἐπὶ τῶν γερμανικῶν κανονοστοιχιῶν ὑπεροχὴν αὐτῆς.

»Περὶ τὴν 2. μ. μ. ὀλόκληρος ἡ πρωσικὴ γραμμὴ ὠπισθοδρόμει ἀπέναντι τοῦ 22ου σώματος· ἀλλὰ τὸ 23ον ἔπασχε σφόδρα καὶ ἔχανε ἔδαφος. Ὁ στρατηγὸς Faidherbe παρήγγειλεν εἰς τινὰ τάγματα τοῦ τοῦ 22ου σώματος νὰ δράμωσιν εἰς βοήθειαν τοῦ 23ου, ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασαν, διότι τὸ σῶμα τοῦτο ὑπέκυψε καὶ ὑπεχώρησεν. Ἦτο ἡδὴ ὡσεὶ 2—3 ὥρα μ. μ.

»Τὸ 22ον σῶμα, κατὰ τὴν ὥραν ταύτην, εἶχε προῆθι πολὺ ἐπὶ τὰ πρόσω, ὥστε ἡ γραμμὴ αὐτοῦ, ἀποτελούσα τόξον κύκλου, ἐκτεινόμενον ἐφ' ὅσον τὸ σῶμα προῦχώρει, καθίστατο ἐπικίνδυνος, καθόσον οὕτως ἡ γραμμὴ αὕτη ἐγίνετο ἀπολύτως λεπτή. Ὁ δὲ κίνδυνος ἦτο ἐπὶ τοσοῦτον σοβαρὸς, καθ' ὅσον τὰ γαλλικὰ στρατεύματα τῆς ἐφεδρείας ἦσαν ὀλιγάριθμα, ὃ δ' ἐχθρὸς εἶχε συγκεντρώσει τὰς δυνάμεις του (αἵτινες ἄλλως τε ἦσαν πολυαριθμότεραι) εἰς τρία ἢ τέσσαρα σημεία, εἰς φάλαγγας συνεπτυγμένας, μὲ τὰς ὁποίας ἡδύνατο, ἐν ὠρισμένην στιγμῇ, νὰ διαρρήξῃ τὴν λεπτυνοθεῖσαν γαλλικὴν γραμμὴν ἐπὶ οἰουδὴποτε σημείου καὶ ἂν ἐξέλεγεν. Αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐπῆλθε.

»Πρὸς τὴν 3 1/2 μ. μ. οἱ κινητοὶ ἐθνοφύλακες ἤρξαντο ὑποχωροῦντες. Κατωρθώθη ὅμως νὰ τοὺς συγκεντρώσωσιν ὀπισθεν τοῦ θεραπευτηρίου τοῦ Cauchy, καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐπὶ μιᾷ γραμμῇ μετὰ τῶν ἐν ἐφεδρεία ζουάτων τοῦ Βορρᾶ, μὲ τὴν ἀποστολὴν νὰ προστατεύσωσιν τὴν ὑποχώρησιν.

»Ἀπέναντι τῆς μεραρχίας Deroja, ἰσχυρὰ πρωσικὴ φάλαγγς ἐφρόντιζε νὰ ἐκτελέσῃ περιστροφικὴν κίνησιν ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ κανονοστοιχία τις τῶν 8, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Montebello, τὴν ἐσταμάτησε διὰ τοῦ ταχέως καὶ ἀκριβοῦς πυρὸς αὐτῆς, ἐπενεγκοῦσα αὐτῇ μεγάλας ἀπωλείας.

»Τὴν 4 μ. μ. οἱ Γάλλοι κατεῖχον ἀπάσας τὰς θέσεις αὐτῶν, καὶ τὰς ὑπερασπίζοντο μάλιστα μετὰ ζωηρᾶς ἐνεργητικότητος, ὅτε αἰφνης τοῖς ἐδόθη ἡ διαταγὴ πρὸς ὑποχώρησιν, συνεπεία τῆς ἀδυναμίας, εἰς τὴν εὐρίσκατο ἡ μεραρχία Paulke d'Ivoy ν' ἀντιστῇ πρὸς τὰς ἐχθρικές προσπαθείας. Τάγματά τινὰ τοῦ 22ου σώματος ἐπροστάτευσαν τὴν ὑποχώρησιν, γενομένην ἐν ἀρχῇ μετὰ μεγίστης τάξεως, κατὰ τάγματα πυκνὰ, καὶ τὰς κανονοστοιχίας ἐν τοῖς διαμέσοις εἰς τὰς κανονισμένας αὐτῶν θέσεις· ἀλλ' ὅμως ἐντὸς ὀλίγου αἱ πρωσικαὶ κανονοστοιχίαι ἐπαρυσιάσθησαν ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ὄφρων, αἵτινες ἐδέσποζον τὰς γαλλικὰς θέσεις, καὶ ἐπυροβόλησαν κατὰ τῶν Γάλλων κατὰ βίπην μακροτάτην. Αἱ γαλλικαὶ φάλαγγες ἐτάχυναν ἐν πρώτοις τὸ βῆμα, ὥπως ἀπομακρυνθῶσι τῆς βολῆς τῶν γερμανικῶν τηλεβόλων, ἀλλὰ τὸ ἀποτελεσμα τοῦ πυρὸς ἦτο τοιοῦτον, ὥστε οἱ Γάλλοι ἠναγκάσθησαν ν' ἀναλάβωσι πᾶραυτὰ τὸ δρομαῖον βῆμα, ὥπως δυνηθῶσι νὰ ἀναστρατωθῶσιν αἱ γραμμαῖ των ἐν μακρύτερον. Τοῦτο κατωρθώθη, οὐχὶ ὅμως ἄνευ αἰσθη-

τῶν ζημιῶν. Ὅλα τὰ στρατεύματα διῆλθον διὰ τῆς St Quentin ὑπὸ τὸ πρωσικὸν πῦρ, ὅπερ ἐβομβάρδιζε τὴν πόλιν, καταστρέφον τὰς στέγας καὶ ἐπικητοῦν τὴν ἀνάφλεξιν τῶν οἰκημάτων. Ἡ νύξ ἐκόπασε τὴν τὴν καταδίωξιν.»

Οἱ Πρῶσσοι εἶδον ἐντὸς τῆς πόλεως St Quentin 2,000 Γάλλους πληγωμένους· ἐὰν δὲ προστεθῶσιν 9,000 ὑγιεῖς, οὐς συνέλαβον αἰχμαλώτους, καὶ οἱ κατὰ τὴν μάχην φονεῦμένοι καὶ τραυματισμένοι Γάλλοι, συναίγεται ὅτι αἱ ἀπώλειαι τοῦ βορείου στρατοῦ ἀνέρχονται εἰς 15 περίπου χιλιάδας. Ἐκ τῶν Γερμανῶν ἐφονεύθησαν καὶ ἐτραυματίσθησαν οὐχὶ ὀλίγοι, ἔλαβον δὲ μέρος εἰς τὴν μάχην, ἐκτὸς τῆς πρώτης στρατιᾶς, καὶ τὰ στρατεύματα τοῦ Σάξονος στρατηγοῦ Lippe.

Ὁ στρατηγὸς Faidherbe ἐν τῇ καταδίωξί αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Πρῶστων δὲν ἠθέλησε νὰ μείνῃ ἐντὸς τῆς πόλεως St Quentin, τὸ μὲν, ἵνα μὴ ὑποστῇ πολιορκίαν ἀποκλειόμενος ἐκεῖσε, τὸ δὲ, ἵνα μὴ πάθῃ ἀδικῶς ἡ πόλις ὑπὸ τοῦ βομβαρδισμοῦ· διελθὼν δ' αὐτὴν, ὡς ἂνω εἴρηται, συνεκέντρωσε τοὺς ὑφ' ἐαυτὸν ὀπισθεν τῆς πόλεως, καὶ ἐπωφελοῦμενος τῆς ἀναπαύλας, ἣν ὁ ἐχθρὸς τῷ ἐχορήγει, ἀπεσύρθη πρὸς βορρᾶν ἐπὶ τὴν Cambrai καὶ Valenciennes (1). Ὁ ἀρχηγὸς τῆς 1ης γερμανικῆς στρατιᾶς, ἐξελθὼν κατόπιν τῆς St Quentin, ἤρξατο τῆς πρὸς βορρᾶν πορείας αὐτοῦ, πρὸς καταδίωξιν τῶν Γάλλων· στὰς δὲ ἐπὶ μικρὸν τὴν 22 Ἰανουαρίου ἀπέναντι τοῦ Cambrai, προσεκάλεσε τὴν φρουρὰν τῆς ἀκροπόλεως νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν ἐπὶ ἀπειλῇ βομβαρδισμοῦ, δὲν προέβη ὅμως εἰς τὸ βῆμα τοῦτο.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ὁ γαλλικὸς στρατὸς, ἀποσυρθεὶς πρὸς βορρᾶν, ἔστησε τὸ στραταρχεῖον αὐτοῦ ἐν Lille, τὰ δὲ στρατεύματα ἐπεστᾶθμευσαν εἰς Cambrai, Arras, καὶ Douai, ἀνοργανιζόμενα ὑπὸ τὴν ἐνεργὸν φροντίδα τοῦ στρατηγοῦ αὐ·

(1) Ἡ Cambrai ἔχει ἀκρόπολιν ἰσχυρὰν, ἡ δὲ Valenciennes εἶναι φρούριον 1ης τάξεως. Αἱ δύο αὗται θέσεις συνδέονται διὰ συστήματος ὀχυρώσεων ὑπερασπιζουσῶν τὰ βόρεια σύνορα.

τῶν Faidherbe· ἀλλ' ὅμως ἐπελθούσης τῆς ἀνακωχῆς τοῦ πολέμου (28 Ἰανουαρίου), τὰ πράγματα ἔμειναν ὡς εἶχον.

Ὁ στρατηγός Faidherbe ἀπὸ Lille ἔγραψε τὴν ἐξῆς ἐπίσημον ἔκθεσιν περὶ τῶν τελευταίων γεγονότων·

«Κατανοῶν τὴν ἀνάγκην τοῦ βαδίσαι ἐπὶ τὰ πρόσω, ὅπως εὐκολῶν τὴν ἔξοδον εἰς τὸν στρατὸν τῶν Παρισίων, ἔφερον τὸν στρατὸν μου, ἀπὸ τῆς 16ης, πρὸς τὰ NA, ἵνα παρακάμψω τὸν ἀπέναντί μου στρατὸν καὶ ἀπειλήσω τὴν γραμμὴν τῆς la Fère, Chauny, Noyon, Compiègne. Ἦμην βέβαιος, ὅτι ἔμελλον νὰ σύρω ἐπ' ἐμοὶ δυνάμεις καταστρεπτικὰς, ἀλλ' ὑπάρχουσι περιστάσεις, καθ' ἃς ὀφείλει τις νὰ προσφέρηται θυσία.

» Ἐμπροσθεν τῆς St Quentin προσέκρουσα τὰ στήρη τῶν πρωσσικῶν στρατευμάτων, ἐλθόντων ἀπὸ Reims, Laon, la Fère, Ham, Péronne, ἀπὸ Παρισίους, Amiens καὶ Νορμανδίαν.

» Ὡς τηλεγραφικῶς ἐγνωστοποιήθη, ὁ βόρειος στρατὸς ἀπέδειξε τὴν μεγαλητέραν ἀνδρείαν, καὶ ἐτήρησεν ἀπολύτως μέχρι τῆς ἐσπέρας τὰς θέσεις αὐτοῦ, αἵτινες ἦσαν κάλλιστα· ἀλλὰ τότε ἡ διαρκὴς ἀφίξις νεοχμῶν στρατευμάτων τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἡ ἐξάντλησις τῶν δυνάμεων τῶν ἡμετέρων κατέστησαν ἀναγκαίαν τὴν διαταγὴν τῆς ἐπὶ τὴν Cambrai ὑποχωρήσεως.

» Τὸ σῶμα τοῦ στρατηγοῦ Lecoq διευθύνθη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ Câteau, τὸ τοῦ στρατηγοῦ Paulze d' Ivoy ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ Câtelef, ἔπειτα μετὰ τοῦ ἵππικου ἔλαβον διάμεσον τινὰ ὁδὸν, ἣτις διέρχεται τὴν Monbrechain.

» Δύο κεφαλαὶ φαλάγγων πρωσσικῶν εἰσῆλθον τότε εἰς St Quentin, ἡ μὲν διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς la Fère, ἡ δὲ διὰ τῆς τῶν Παρισίων.

Ὁ ἐχθρὸς ἠσυχολήθη νὰ συνάξῃ 1ον τοὺς πληρωμένους, 2ον τοὺς πολυαριθμούς ἄνδρας, οἵτινες ὑπὸ διαφόρους προφάσεις εἶχον μείνει ἐν τῇ πόλει, ἐνῶ ὤφειλον νὰ ὦσιν εἰς τὴν ἐν μάχῃ θέσιν αὐτῶν· ὅλους τοὺς δυστυχεῖς, οἵτινες, κατὰ κοποὶ ἐκ τῆς καμάτου καὶ πάσχοντες ὑπὸ τῆς πείνης μετὰ

τεσσάρων ἡμερῶν πορείαν σύντονον καὶ δύο ἡμερῶν ἀγῶνας, δὲν ἠδύναντο νὰ μεθέξωσιν εἰς ὑποχώρησιν ἔνδεκα λευγῶν ἐν τῷ βορβόρῳ διὰ νυκτὸς κατεψυγμένης καὶ σκοτεινῆς· 3ον τέλος τινὰς τῶν ἀνδρείων στρατιωτῶν, οἵτινες ἀφιεροῦντο εἰς τὴν ὀπισθοφυλακὴν πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ὑποχωρήσεως.

» Ἐκ τούτων ἀποτελοῦνται ὅλα τὰ τρόπαιά των· δὲν ἤχμαλώτισαν οὐδένα ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, καὶ μετεφέραμεν ἀλωθήτους τὰς δώδεκα μεραρχικὰς κανονοστοιχίας ἡμῶν ὡς καὶ τὰς τρεῖς ἐφεδρικὰς.

» Αἱ τέσσαρες ἡμῶν μεραρχίαι μετὰ ἐξ ἑβδομάδων ἐπιχειρήσεις καὶ ἀγῶνας ἠλατιώθησαν εἰς 6—7,000 ἀνδρῶν ἐκἄστη, ὥστε δὲν εἶχαμεν παρὰ μόλις 25,000 πολεμιστῶν εἰς τὴν μάχην τῆς St Quentin.

» Ἡ πρώτη γερμανικὴ στρατιὰ, ἐνισχυθεῖσα ὑπὸ πολλῶν σωμάτων, ἐμέτρα τοῦλάχιστον διπλάσιον ἀριθμὸν.

» Καὶ ὅμως μεθ' ὅλας τὰς ἀποτυχίας, ἐλπίζω ὅτι ὁ Βόρειος στρατὸς θέλει δυνηθῆ ν' ἀποδείξῃ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν, ὅτι καὶ τὴν φορὰν αὐτὴν δὲν κατέστη ἀνίκανος.

» Ἐν Lille, 23 Ἰανουαρίου.

» Ὁ στρατηγός, ἀρχηγὸς τοῦ Βορείου στρατοῦ,
» F a i d h e r b e . »

Γ'. Τὰ περὶ τὸν Λείγηρα στρατιωτικὰ ἔργα.

(ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μέχρις τέλους τοῦ πολέμου)

α) Μέχρι τῆς 28. Νοεμβρίου. — Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κυρίευσιν τῆς Αὐρηλίας καὶ τὴν κατοχὴν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Βαυαρῶν ὁ γαλλικὸς στρατὸς τοῦ Λείγηρος, περὶ οὗ ἐγράψαμεν ἐν τῷ τετάρτῳ ἡμῶν ἄρθρῳ, ἐπὶ πολὺ οὐδὲ κἄν ἀκούεται. Οὐχ ἥττον ὅμως ὁ στρατὸς οὗτος ἀνοργανίζεται, καὶ κατὰ τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς ἀναλαμβάνει τὴν ἐπιθετικὴν αὐτοῦ πορείαν. Ὁ στρατὸς οὗτος κυρίαν ἀποστολὴν ἔχει νὰ δράμῃ πρὸς βοήθειαν τῆς πρωτεύουσας, τοῦθ' ὅπερ βεβαίως δὲν κατορθοῦται, ἂν μὴ ἤιτηθῆς ὁ Von-der-Tann διανοίξῃ τὴν πρὸς Παρισίους ὁδὸν τοῖς Γάλλοις.

Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ὁ ὄπισθεν τοῦ Λείγηρος γαλλικός στρατός ἐπιλαμβάνεται τῆς κυκλώσεως τοῦ εἰς Αὐρηλίαν Βαυαρικοῦ σώματος, οὗτινος ἀπό τινος ἀπέστησαν δύο παρ' αὐτῷ οὕτως πρῶσσαι μεραρχαίαι. Ὁ στρατηγὸς des Pallières, εὐρισκόμενος εἰς Argent καὶ εἰς Aubigny-Ville, πορεύεται διὰ τῆς Gien νὰ καταλάβῃ τοὺς Βαυαροὺς ἐκ τοῦ δεξιοῦ, ἐνῶ ὁ λοιπὸς στρατός, ὑπὸ τὸν γενικὸν ἀρχηγὸν d'Aureilles, ἐκκινῶν καὶ διερχόμενος τὸν Λείγηρα εἰς Beaugency καταλαμβάνει ἐπὶ τὰ δεξιὰ καὶ τὰ νῶτα τὸ δάσος τοῦ Marchenoir. Ἐκεῖθεν δὲ ἐκδραμῶν συναντᾷ εἰς τὰ χωρία τὰ πέριξ τοῦ Goulmiers τὸν ἐχθρὸν τὴν 9 Νοεμβρίου νικᾷ αὐτὸν καὶ τὸν βιάζει νὰ κενώσῃ τὴν Αὐρηλίαν καὶ ἀποσυρθῆ εἰς Toury, ὅπως καλύψῃ τὴν πρὸς Παρισίους πρόδον τοῦ στρατοῦ τοῦ Λείγηρος. Ἐκεῖ στὰς καλεῖ εἰς συνδρομὴν αὐτοῦ τοὺς συμμάχους· τῷ ἀποστέλλονται δὲ ἐκ Βερσαλλιῶν καὶ τῶν πέριξ τῶν Παρισίων ὁ μέγας δούξ τοῦ Μεκλεμβούργου μὲ τὴν 17ην καὶ 22αν μεραρχίαν καὶ ὁ πρίγκιψ Ἀλβέρτος μεθ' ἱππικοῦ καὶ ἄλλων στρατευμάτων.

Ἰδοὺ ἡ ἐπίσημος γαλλικὴ ἔκθεσις τῆς ἐν Coulmiers μάχης (9 Νοεμβρίου), ἥτις δικαίως ἀναπτέρωσε τὰς ἐλπίδας τῶν Γάλλων, ἔμεινεν ὅμως ἔλως ἄκαρπος διὰ τὸ ἀναποφάσιστον τῶν Γάλλων ἀρχηγῶν.

Ἐπίσημος ἔκθεσις τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ στρατοῦ τοῦ Λείγηρος περὶ τῆς ἐν Coulmiers μάχης, συγκροτηθείσης τὴν 9 Νοεμβρίου.

«Κύριε ὑπουργέ!

Ἐλαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ διευθύνω ὑμῖν τὴν ἔκθεσιν ἐπὶ τῆς ἐν Coulmiers μάχης, συγκροτηθείσης κατὰ τὴν 9 Νοεμβρίου.

Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 8οῦ εἶχεν ἀποφασισθῆ, κατόπιν πολεμικοῦ συμβουλίου συγκροτηθέντος εἰς Tours, τὸ νὰ δοκιμασθῆ συνδυασμένη τις ἐπιχείρησις πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Αὐρηλίας, καὶ νὰ γενῆ ἡ ἐπίθεσις, ἀπὸ μὲν τοῦ δυτικοῦ διὰ τῶν δυνάμεων τῶν ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τὰς διαταγὰς μου, ἀπὸ δὲ τοῦ ἀνατολικοῦ, διὰ τῶν δυνάμεων τοῦ στρατηγοῦ des Pallières, ἀπάντων ἐνεργούντων ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ Λείγηρος ὄχθης.

Διάφοροι περιστάσεις, ἐπελθούσαι ἐν αὐτῇ τῇ στιγμή τῆς ἐνάρξεως τῆς πρὸς συγκέντρωσιν κινήσεως, δὲν ἐπέτρεψαν τὴν ἄμεσον ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου τούτου.

Ἐτὴν 5 τὸ ἑσπέρας ἀπεφασίσθη, κατὰ τὰς ὁδηγίας, ἃς ἔπειψεν ὁ ὑπουργὸς τοῦ πολέμου, ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἐπιχειρήσεως, καὶ ὁ στρατηγὸς des Pallières, εὐρισκόμενος εἰς Argent καὶ εἰς Aubigny-Ville, ἔλαβε τὴν διαταγὴν ν' ἀναχωρήσῃ τὴν ἐπαύριον (6), ὅπως διευθυνθῆ διὰ τῆς Gien καὶ τοῦ Αὐρηλιανοῦ δάσους ἐπὶ τῆς Αὐρηλίας, ἀφιεμένης αὐτῷ πλήρους ἐλευθερίας κινήσεως, ὅπως φθάσῃ τὸ ἑσπέρας τῆς 10 ἢ τὴν πρωΐαν τῆς 11, κατὰ τὰς περιστάσεις.

Ἐν λοιπὸν τῶν στρατευμάτων μου, ὅπερ εὐρίσκειτο τοποθετημένον ἐπὶ τὴν δεξιὰν καὶ τὰ νῶτα τοῦ δάσους τῆς Marchenoir, ἀπὸ τῆς Mer μέχρι τῆς Vievy-le-Rayé, δὲν ὄφειλε νὰ προβῆ ἐπὶ τὰ πρόσω ἢ τὴν 8, ὅπως δώσῃ τῷ στρατηγῷ des Pallières τὸν καιρὸν νὰ ἐνεργήσῃ τὴν κίνησιν του.

Ἐτὴν πρωΐαν τῆς 8ης ὁ στρατός κατέλαβε τὰς ἐξῆς θέσεις. Οἱ στρατηγοὶ Martineau καὶ Peitavin ἐτοποθετήθησαν μεταξὺ Messas καὶ le Chateau du Coudray· ὁ στρατηγὸς Chanzy μεταξὺ le Coudray καὶ Ouzouer-le-Marché· ὁ στρατηγὸς Reyau μὲ τὸ ἱππικὸν εἰς Prénouvellon καὶ Sérrouville· τὸ δὲ στραταρχεῖον εἰς Poisly.

Ἡ διαταγὴ τῆς πορείας διὰ τὴν ἐπαύριον ἔλεγεν, ὅτι μερὶς τῶν στρατευμάτων τοῦ στρατηγοῦ Martineau ὄφειλε μεταβᾶσαι νὰ λάβῃ θέσιν μεταξὺ Bardor εἰς τὰ δεξιὰ, καὶ le Chateau de la Touane εἰς τὰ ἀριστερά· ὅτι ὁ στρατηγὸς Peitavin ὄφειλε νὰ κυριεύσῃ διαδοχικῶς τὴν Baccen, τὴν Renardière καὶ τὴν Grand-Lus, ὅπως ἀκολουθῶνς τείνῃ τὴν χεῖρα τῆ δεξιᾶ τοῦ στρατηγοῦ Chanzy, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ προσβαλεῖν τὸ χωρίον Coulmiers, ἐνθα, κατὰ τὰς πληροφορίας ἡμῶν, ὁ ἐχθρὸς ἦτο ἰσχυρῶς ὠχυρωμένος.

Ἡ τοῦ πυροβολικοῦ μου ἐφεδρεία καὶ ὁ στρατηγὸς Dariès, μὲ τὰ ἐφεδριακὰ αὐτοῦ τάγματα, ὄφειλον νὰ υποστηρίξωσι τὸ κίνημα τοῦτο.

Ὁ στρατηγὸς Chanzy ὄφειλε νὰ ἐκτελέσῃ διὰ τῆς Charsonville, Erieds καὶ Gémigny, περιστροφικὴν τινὰ κίνησιν, στηριζόμενος ἐπὶ τὸ ἀριστερὸν διὰ τοῦ ἱππικοῦ τοῦ στρατηγοῦ Reyau, ὅστις εἶχεν ὁδηγίας νὰ φροντίσῃ νὰ ὑπερκέρσῃ, ὅσον οἶόν τε, τὸν ἐχθρὸν διὰ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ. Οἱ ἐλεύθεροι σκοπευταὶ τῶν Παρισίων, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀντιαιωνταγματάρχου Lipowski, εἶχον διαταχθῆ νὰ στηρίξωσι κατὰ τὸ ἀριστερὸν τὴν κίνησιν τοῦ ἱππικοῦ.

Ἐτὴν 9ην, ἀπὸ τῆς 8ης πρωϊνῆς ὥρας ἅπαντα τὰ στρατεύματα ἐτέθησαν εἰς κίνησιν, ἀφοῦ ἐγευμάτισαν.

Τὸ τμήμα τῶν στρατευμάτων τοῦ στρατηγοῦ Martineau, ὄρισθὲν νὰ ἐργασθῆ κατὰ τὸ δεξιὸν, ἐξετέλεσε τὴν κίνησιν του χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ τὸν ἐχθρὸν.

Τὸ ἡμῖν τῶν δυνάμεων τῶν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Peitavin, ὑποστηριζόμενον ὑπὸ τοῦ ἐφεδρικοῦ πυροβολικοῦ, ἐκυρίευσεν κατὰ πρῶτον τὸ

χωρίων Baccou, και διευθύνθη κατόπιν ἐπὶ τὸ χωρίον τοῦ ποταμοῦ καὶ le Chateau-de-la-Bernadière, ἔνθα ὁ ἐχθρὸς ἦτο ἰσχυρῶς ἐγκατεστημένος ἐν ὄλαις ταῖς τοῦ χωρίου οἰκίαις, ὡς ἐν τῷ παραδείσῳ.

Ἡ θέσις αὕτη, ζωηρῶς προσβληθεῖσα ὑπὸ 3 ταγμάτων, τοῦ 6ου τάγματος τῶν εὐζώνων τῆς πορείας, ἐνὸς τάγματος τοῦ 16ου συντάγματος τῆς γραμμῆς, καὶ ἐνὸς τοῦ 33ου τῆς πορείας, ἐκυριεύθη μεθ' ὅλας τὰς προσπάθειάς τοῦ ἐχθροῦ, ὅπως διατηρηθῆ ἐν αὐτῇ. Εἰς τὴν προσβολὴν ταύτην, διευθυνομένη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Peitavin προσωπικῶς, ὅστις δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποστηριχθῆ ἢ λίαν δυσκόλως ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ, καθόσον οἱ ἀκροβολισταὶ ἡμῶν κατεῖχον μέρος τι τοῦ χωρίου, τὰ στρατεύματα ἡμῶν ἀνέπτυξαν ζέσιν ἀξιοσημείωτον.

Τὸ ἕτερον ἡμῖς τῶν στρατευμάτων τοῦ στρατηγοῦ Peitavin ἐφέρετο ἐπὶ τὰ πρόσω, ἐνῶ ἡ θέσις τῆς Bernadière εἶχε κυριευθῆ καταλαμβάνει τὴν le Chateau du Grand-Lus, χωρὶς νὰ εὕρῃ ἀντίστασιν, καὶ ἔφερε τὸ ἀριστερὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ χωρίον Coulmières.

Ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν τὰ στρατεύματα τοῦ στρατηγοῦ Barry ὤδευον διὰ τοῦ Champdry, καὶ Villarcieu, ὅπερ ἦτο τὸ κέντρον τῆς ἐχθρικῆς γραμμῆς καὶ κατεῖχετο ἰσχυρότατα. Σταματήσαντα ἐν πῇ πορείᾳ τῶν ἕνεκα τοῦ πρῶτου πυροβολικοῦ, δὲν ἠρουνήθησαν ν' ἀφίχθῳσιν ἢ περὶ τὴν δευτέραν καὶ ἡμίσειαν ὥραν εἰς Coulmières, ἀπέναντι τῆς ὁποίας εὐρίσκοντο ἤδη οἱ ἀκροβολισταὶ τοῦ στρατηγοῦ Peitavin.

Οἱ ἀκροβολισταὶ οὗτοι, μεθ' ὧν ἠνώθησαν οἱ ἀκροβολισταὶ τοῦ στρατηγοῦ Barry, ἐβρίθθησαν ἐν δραμαίῳ βήματι κραυγάζοντες τὸ «Ζήτω ἡ Γαλλία» εἰς τοὺς κήπους καὶ τὸ δάσος, ἅτινα κεῖνται νοτιῶς τῆς Coulmières, εἰσεχώρησαν ἐν αὐταῖς μεθ' ὅλην τὴν μανιώδη τοῦ ἐχθροῦ ἀντίστασιν, ἀλλ' ὅμως δὲν κατώρθωσαν νὰ γείνωσι κύριοι τοῦ χωρίου. Ὁ ἐχθρὸς, ὅστις ἦτο ἐκεῖ ὠχυρωμένος, καὶ εἶχε συναθροίσει μέγα μέρος τῶν δυνάμεών του ὡς καὶ τοῦ πυροβολικοῦ του, κατέβαλε τὰς μεγάλας προσπάθειάς, ὅπως διατηρηθῆ ἐν αὐτῷ, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ προασπίσαι τὴν ὑποχώρησιν τῶν στρατευμάτων τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ, ἧτις ἐκινδύνευσεν ἔτι μᾶλλον, καθόσον ἢ ἐπὶ τὰ πρόσω πορεία ἡμῶν ἔτι μᾶλλον ἐτονίζετο.

Πρὸς καταστολὴν τῆς ἀντιστάσεως ταύτης ὁ ἀρχιστράτηγος προσεκάλεσε τὸν στρατηγὸν Dariès καὶ τὸ ἑφεδρὸν περοβολικόν. Τοῦτο ἐνεκατέστη εἰς τὸ ὕψωμα τοῦ Grand-Lus, καὶ μετὰ πῦρ σφοδρότατον πλέον τῆς ἡμισείας ὥρας ἀπεστόμωσε τὰς ἐχθρικὰς κανονοστοιχίας. Τὴν στιγμὴν ταύτην οἱ ἀκροβολισταὶ, ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τινῶν ταγμάτων τοῦ στρατηγοῦ Barry καὶ ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ προσωπικῶς, ἐπανέλαβον τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν αὐτῶν, καὶ εἰσεχώρησαν ἐντὸς τοῦ χωρίου, ὅθεν ἀπεδίωξαν τὸν ἐχθρὸν περὶ τὴν τετάρτην ὥραν τῆς ἑσπέρας.

Κατὰ τὴν προσβολὴν ταύτην τὰ στρατεύματα τοῦ στρατηγοῦ Barry, τὸ 7ον τάγμα εὐζώνων πορείας, τὸ 31ον σύνταγμα τοῦ πεζικοῦ πορείας καὶ τὸ 22ον σύνταγμα τῶν κινήτων (τῆς Dordogne) ἐπεδείξαντο πολλὴν ἰσχὺν καὶ ἐνέργειαν.

Ἀριστερόθεν τοῦ στρατηγοῦ Barry, μέρος τῶν στρατευμάτων τοῦ ὑποναύρχου Jauréguiberry, προσκοπούμενον κατὰ τὴν πορείαν τοῦ ὑπὸ τῶν ἐλευθέρων σκοπευτῶν τοῦ ταγματάρχου Liénard, διήλθον τὴν Charsonville καὶ τὴν Epieds καὶ ἀφίκοντο ἔμπροσθεν τῆς Cheminiers, ὅπου ὑπέδελθον διὰ βροχῆς ὀδοῦζίαν. Ἀναπτύξαντα τότε τοὺς ἀκροβολιστὰς αὐτῶν, ἔθεντο εἰς ἐνέργειαν τὰς κανονοστοιχίας τῶν, καὶ ἐξηκολούθησαν τὴν πορείαν τῶν ἐπιλαμβανόμενοι πυρὸς τουφεκίου.

Ἡ πάλη, ἣν ἔσχον τὰ στρατεύματα ταῦτα, ὑπῆρξε τόσῳ μᾶλλον σοβαρὰ, καθόσον ἦσαν ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἐκτεθειμένα οὐχὶ μόνον εἰς τὰ πυρὰ τὰ ἐκ τῆς Saint Siegismond καὶ τῆς Géminy, ἅτινα χωρία ἦσαν κατὰ μέτωπον αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ πυρὰ τῆς Coulmières καὶ τῆς Rosières, ἅτινα δὲν ἔσυρον εἰσέτι τὴν προσοχὴν τοῦ στρατηγοῦ Barry. Ἦτο ἡδὴ ὡσεὶ ὥρα δευτέρα καὶ ἡμίσεια. Τὴν στιγμὴν ταύτην ὁ στρατηγὸς Reyau εἰδοποίησε τὸν στρατηγὸν Chanzy, ὅτι τὸ ἱππικὸν ὑπέστη σοβαρὰν ἀντίστασιν, ὅτι τὸ πυροβολικὸν αὐτοῦ ἔσχε πολλὰς ἀπωλείας εἰς τε ἄνδρας καὶ ἵππους, ὅτι δὲν εἶχε πολεμφοδία, καὶ ὅτι ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ὑποχωρήσῃ.

Πρὸς ἀποφυγὴν κινήσεως περιστροφικῆς, ἣν ὁ ἐχθρὸς ἠδύνατο νὰ δοκιμάσῃ ἕνεκα τῆς ὑποχωρήσεως ταύτης, ὁ στρατηγὸς Chanzy, ὅστις κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἀπέδειξε du coup d'œil καὶ ἀποφασιστικότητα, ἔφερεν ἐπὶ τὰ πρόσω τὴν ἐφεδρείαν του κατὰ τὴν διευθύνσιν τῆς Saint Sigismond, ὑποστηρίζων αὐτὴν διὰ τοῦ ὑπολοίπου τοῦ ἐφεδρῶν πυροβολικοῦ αὐτοῦ.

Ὁ ὑποναύρχος Jauréguiberry εἶχε κατορθώσει νὰ καταλάβῃ τὸ χωρίον de Champ δι' ἐνὸς τάγματος τοῦ 31ου, ἀλλὰ μόλις φθάσαν τοῦτο προσβλήθη ὑπὸ πυροβολικοῦ καὶ πεζικῶν φαλάγγων, αἵτινες εἰσῆρχοντο ἐν τῇ γραμμῇ, καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ χωρίον. Ἡ ἐνεργητικὴ ὅμως θέλησις τοῦ ὑποναύρχου κατώρθωσε νὰ μᾶς διατηρήσῃ εἰς τὰς θέσεις ἡμῶν μέχρι τῆς τετάρτης καὶ ἡμισείας, ὅποτε ἡ ἀφίξις μᾶς κανονοστοιχίας τῶν 12 κατώρθωσε νὰ ὑπερισχύσῃ κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ.

Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα τὸ 37ον πορείας καὶ τὸ 33ον τῶν κινήτων ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα.

Τὴν ἕξιν ὥραν, ἅπαντα τὰ στρατεύματα τοῦ ναυάρχου Jauréguiberry ἐφέρθησαν ἐπὶ τὰ πρόσω, καὶ ἐκυριεύσαν, βήματι δραμαίῳ, τὰ χωρία Champ καὶ Ormetéan.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν χωρίων τούτων, ὧν τὸ τελευταῖον ἦτο

πεφροντισμένως τετουφεκθρωμένον και θαυμασίως πρὸς ἄμυναν διατεθειμένον, ὁ ἔχθρὸς ἐν πλήρει ὑποχωρήσει κατεδιώχθη, ἐφ' ὅσον ἔφεγγε, διὰ τοῦ πυρὸς τοῦ πυροβολικοῦ ἡμῶν.

» Ἐν περιλήψει, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 9ης ἐκυριεύσαμεν ὅλας τὰς θέσεις τοῦ ἔχθρου, ὅστις, κατὰ τὴν ὁμολογίαν Βαυαρῶν ἀξιωματικῶν αἰχμαλώτων, πρέπει νὰ ὑπέστη μεγάλας ἀπωλείας. Ἐπολεμήσαμεν κατὰ τοῦ 1ου βαυαρικοῦ σώματος, βοηθουμένου ὑπὸ πυροβολικοῦ και ἱππικοῦ πρωσσικοῦ.

» Ἡ ἡμέρα αὕτη ἔσχεν ἀποτέλεσμα τὸ ν' ἀναγκασθῇ ὁ ἔχθρὸς νὰ κενώσῃ ὄχι μόνον ὅλας τὰς ὄχυρωθείσας θέσεις, ἅς κατεῖχεν ὀπισθεν τῆς Mauve και τὰ περίχωρα τῆς Αὐρηλίας, ἀλλὰ και νὰ ἐγκαταλίπῃ μετὰ σπουδῆς τὴν πόλιν ταύτην, ὅπως ὑποχωρήσῃ πρὸς τὴν Artenay διὰ διὰ τῆς Saint-Réaury και Palay, καταλείπων εἰς χεῖρας ἡμῶν πλέον τῶν 2,000 αἰχμαλώτων, μὴ περιλαμβανομένων τῶν πληγωμένων.

» Ἡ βροχὴ και ἡ χιὼν, αἵτινες κατέπιπτον ἐφ' ὅλην τὴν νύκτα και τὴν ἐπαύριον, και αἵτινες ἐφθειραν τὰς ὁδοὺς, κατέστησαν ἀδύνατον τὴν καταδίωξιν, ἣτις βεβαίως ἠδύνατο νὰ χορηγήσῃ ἡμῖν πλείονα. Μεθ' ὅλας ὁμως τὰς δυσκολίας ταύτας κατόπτευσίν τις, προβάσα μέχρι τῆς Saint Réaury, κατέσχε δύο τηλεβόλα, παραπομπὴν τινὰ πολεμοφοδίων και ἑκατοντάδα αἰχμαλώτων, ὧν πέντε ἀξιωματικοί.

» Ὁ στρατηγὸς Pallières, οὗτινος ἡ πρὸς τὴν Αὐρηλίαν πορεία ὑπελογίσθη ἐπὶ μακροτέραν ἀντίστασιν τοῦ ἔχθρου, ἐβάδισεν ἐπὶ 14 ὥρας, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 9ης, πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ κρότου τῶν πυροβόλων, και μὲ ὅλας τὰς προσπαθείας του, αἱ κεφαλαὶ τῶν φαλάγγων αὐτοῦ ἀφίκοντο τὴν νύκτα μόλις μέχρι τῆς Chevilly.

» Τὰ στρατεύματα ἡμῶν τῆς γραμμῆς και οἱ κοινητοὶ ἡμῶν, οἵτινες ἔβλεπον τὸ πῦρ πρῶτον ἤδη, ἔσχον θαυμασίαν ζέσιν και σταθερότητα.

» Τὸ πυροβολικὸν κατέστη ἄξιον μεγάλων ἐπαίνων· διότι, και περ ὑποστὰν μεγάλας ἀπωλείας, διεύθυνε τὸ πῦρ και ἐκινεῖτο ἐν τῷ μέσῳ χαλάζης βλημάτων μετ' ἀξιοσημειώτου ἀκριθείας και τόλμης.

» Αἱ ἡμέτεραι τῆς ἡμέρας ταύτης ἀπώλειαι ἦσαν περὶ τοὺς 4,500 εἰς φονευμένους και πληγωμένους.

» Ὁ συνταγματάρχης de Foulonge τοῦ 34ου πορείας ἐφονεύθη.

» Ὁ ἀντιστράτηγος Ressayre, διοικητὴς τοῦ ἱππικοῦ τοῦ 46ου σώματος, ἐπληγώθη ὑπὸ τεμαχίου ὀβουζίου.

» Στεροῦμαι, κύριε ὑπουργέ, λέξω, ὅπως ἐπαινέσω τὴν ζωηρότητα, ἣν ἐπεδείξατο κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ὁλόκληρος ὁ στρατός· μακροτάτῃ δὲ σημειώσις ἦθελεν ἀποτελεσθῆ, ἂν ἀνέφερον ἅπαντα τὰ διαβασθέντα μοι ὡς λαβόντα χώραν ἔργα γενναιότητος και ἀφοσιώσεως. Συσιστῶ ὁμως εἰς τὴν ὑμετέραν πρόνοιαν τὰς πρὸς ἀμοιβὴν αἰτήσεις, ἅς λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω ὑμῖν, ἀπάσας στηριζομένας ἐπὶ ἀνδραγαθημάτων τελεσθέντων κατὰ τὴν προκειμένην περίπτωσιν.

» Ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τοῦ Δείγηνος
» D' Aurelles.»

(ἀκολουθεῖ)